

Riigikogu rahanduskomisjoni istungi protokoll nr 175

Tallinn, Toompea ja videosild

Reede, 03. oktoober 2025

Algus 9.00, lõpp 16.40

Juhataja: Annely Akkermann (esimees)

Protokollijad: Epp-Sandra Satsmann (konsultant), Vivian Pöld (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Diana Ingerainen, Aivar Kokk, Maris Lauri, Kersti Sarapuu, Riina Sikkut, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev

Komisjoni ametnikud: Tiina Licht (nõunik-sekretariaadijuhataja), Andres Ando (nõunik), Kristo Varend (nõunik)

Puudusid: Martin Helme ja Andrei Korobeinik

Kutsutud: Taristuminister Kuldar Leis, Kliimaministeeriumi kantsler Marten Kokk, finantsosakonna juhataja Tanel Ross, nõunik Liivi Fuchs ja ministri nõunik Erko Siitan, Rahandusministeeriumi strateegiatalituse nõunik Rando Kängsepp (1. päevakorrapunkt); siseminister Igor Taro ja Siseministeeriumi varade aseksler Krista Aas, Rahandusministeeriumi finantstalituse analüütik Merike Väljako (2., 5. ja 6. päevakorrapunkt); regionaal- ja põllumajandusminister Hendrik Johannes Terras, strateegia- ja finantsosakonna juhataja Silver Salla, Rahandusministeeriumi finantstalituse analüütik Kairit Eha, strateegiatalituse nõunik Tuuli Levandi ning Riigikogu liige Urmas Kruuse (3. päevakorrapunkt); kaitseminister Hanno Pevkur, Kaitseministeeriumi kaitsevõime aseksler Kadri Peeters ja eelarve osakonna juhataja Marika Tuusis, Rahandusministeeriumi finantstalituse analüütik Triin Käpp (4. päevakorrapunkt); majandus- ja tööstusminister Erkki Keldo, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarveosakonna juhataja Andres Uusma, strateegilise planeerimise juht Martti Kalvik ja strateegiaosakonna juhataja Joonas Pärenson (5. päevakorrapunkt), Rahandusministeeriumi strateegiatalituse nõunik Ave Schultz (5. ja 6. päevakorrapunkt); haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi finantsjuht Tiina Ojasalu ja strateegilise planeerimise valdkonna nõunik Britt Saarsen (6. päevakorrapunkt), Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna juhataja Kadri Tali ja finantstalituse juhataja Viola Mäemurd (1.- 6. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb taristuminister Kuldar Leis.
2. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb siseminister Igor Taro.
3. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb regionaal- ja põllumajandusminister Hendrik Johannes Terras.
4. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb kaitseminister Hanno Pevkur.
5. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks

lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb majandus- ja tööstusminister Erkki Keldo.

6. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb haridus- ja teadusminister Kristina Kallas.

7. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb taristuminister Kuldar Leis.

Kuldar Leis andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Kliimaministeeriumi haldusalas.

Ettekanne on protokollis lisas 1. Kliimaministeerium on jagatud kahe ministri valitsemisaladeks. Kliimaministeeriumi eelarves on suur osa välisvahenditel ning uus Euroopa Komisjoni eelarveperiood algab 2028. aastal. Praegu ei ole uusi välisvahendeid teada. 2/3 on riigieelarve vahendid ning kolmandik välisvahendid. Kliimaministeeriumil on järgmiseks aastaks ühekordne kärbe, mis tuleb Transpordiameti arvelt. Mootorsõidukimaksu summasid suunatakse teehoiuvahenditesse. Mootorsõidukimaks on aastast arvestuslikult 100 miljonit eurot. Pärast soodustusi jääb alles 85 miljonit eurot ning see suunatakse teedesse. Teehoiuvahendeid lisandub ka mujalt. 2027. aastal ei jätku Rail Balticu jaoks CO₂ vahendeid ning raha tuleb lisada riigieelarvest. Reisilaevanduse toetusmeetmeks on arvestatud ligi 10 miljonit eurot aastas. Eestist soovitakse uuesti mereriiki teha. Vahepeal on Eesti lipu alt laevu ära läinud. Aasta jooksul on eelarve vähenemas ning see on seotud välisrahastusega. Eestis on 27% 2+2 maanteid, mis vastavad Euroopa Liidu põhivõrgu nõuetele. Lähiaastatel suunatakse vahendeid juurde 2+2 maanteede ehitamiseks, kuid ikkagi jääda 38% juurde nõutavast, mis Euroopa Liidu nõutaval alusel olema peaks. Suur osa rahast läheb transpordiliikuvuse rahastamiseks. Järgmisel aastal saadakse veel Rail Balticu ja ülejäänud raudteetrasside rahastamiseks kasutada CO₂ ja välisvahendeid. Soovitakse elektrifitseerida Tartu ja Narva raudtee. Tartu suunale tulevad elektrirongid. Rail Balticu puhul läheb suur osa rahast Ülemiste-Pärnu raudtee ehitusse. Järgmiseks etapiks on raudtee ehitus Pärnust Läti suunas. Eesmärk on 2030. aastaks raudtee valmis saada. Võrreldes eelmiste aastatega tuleb mootorsõidukimaksu raha teedesse juurde. Veemajanduses tuleb läbi viia veereform, et vee-ettevõtted konsolideeruks. Probleem on selles, et vee- ja kanalisatsioonivõrgud on suuresti tehtud Euroopa Liidu rahadega. Nende jaoks vahendeid enam Euroopa Liidust ei saa. Sademeveesüsteemide jaoks tuleb järgnevatel aastatel raha juurde leida. Euroopa Liit on toetanud korterelamute renoveerimist. Järgmisteks aastateks korterelamute renoveerimiseks raha ei ole, sest CO₂ rahad lähevad Rail Balticu ehituseks.

Diana Ingerainen küsis, kui Tallinn-Pärnu, Tallinn-Narva ja Tallinn-Tartu maanteed oleksid 2+2 maanteed, siis mitmele protsendile see vastaks.

Kuldar Leis vastas, et 100%-le. Esialgne plaan oli see, et Tallinnast Iklani on 2+2 maantee. Euroopa Liidu reeglid on sellised, et kui ööpäevas sõidab maanteel vähem kui 10 000 autot, siis on võimalik erandit küsida. Erand küsitakse Uulust kuni Iklani, sest seal sõidab alla 10 000 auto ning 2+2 maanteed ei hakata esimeses järgus ehitama. Samamoodi on Tartust Luhamaa suunas, kus puudub vajadus. Kohtumine on olnud Euroopa Komisjoni TEN-T võrgustiku koordinaatoriga, kes kinnitas, et järgmises Euroopa Komisjoni rahastusvoorus on fookus liikuvusele. See hõlmab raud- ja maanteid. Lisaks on fookus kaitsesektorile. Kindlasti saadakse järgmiseks perioodiks raha juurde.

Marten Kokk sõnas, et uus ettepanek on 51,3 miljardit eurot, mis on poole rohkem kui varasemalt. Vajadused on võimalik ära katta. Ehitatakse 45 kilomeetrit Tallinn-Pärnu suunda neljarealiseks ning 26 kilomeetrit Tallinn-Tartu suunda, mis on mõeldud Mäost Imavere ristini. Järgmiste aastate plaanid on muljetavaldavad. Transpordiametil on plaanis need sellise tempoga välja ehitada.

Kuldar Leis täiendas, et Tallinn-Tartu suuna maantee ehitus tuleb Euroopa Liidu rahast.

Aivar Sõerd küsis teehoiurahade kohta. Kui palju on remondi koondeelarve, ehituseelarve ning projekteerimine? Millistest lõikudest on konkreetsemalt juttu?

Kuldar Leis vastas, et ka kruusateed viiakse mustkatte alla. Covid-19 ajal oli selleks mõeldud 24 miljonit aastas. Viimased aastad on olnud eelarveks kuni 2 miljonit. Alates järgmisest aastast on eelarve 10-12 miljonit euro aastas, et saaks kruusateed mustkatte alla viia. 2+2 maanteede puhul on esimeseks prioriteediks Pärnu. Suuresti on see rahastatud välisrahaga. Osa hankeid on praeguseks juba lõpetatud. Kõik hanked, mis puudutavad 45 kilomeetrit, saavad sel aastal ära otsustatud. Üks hange jääb järgmise aasta algusesse. Hanked lähevad töösse järgmise aasta algusest ja need on tehtud kaheksaks. Seda tehti põhjusel, et aasta alguses kukkus läbi hange, mis oli tehtud liiga pika lõigu peale. Kuna ehitusfirmadel on tööd vähe, siis hakati omavahel konkureerima. Praeguse kaheksa hanke puhul peaks iga suurfirma midagi teha saama. Hoolduse puhul on olnud ainult mõne portsendiline tõus ning sellega on Transpordiamet rahul. Juurde on tulnud asfalt- ja kruusateede parendused.

Aivar Sõerd küsis liikluses hukkunute arvu kohta. Kui adekvaatne see näitaja on? Kui palju on seal teedehituse mõju?

Kuldar Leis vastas, et on olemas liiklusohutuse programm. Vaja on meetmete komplekti, et olukord paraneks. Uus liiklusohutusprogramm on samm edasi. On seatud fookus, et hukkunute ja vigastatute arv väheneks. Liiklusohutlike kohtade ümberehituse jaoks kulub raha. Meedias on juttu olnud piirkiiruse alandamisest. See tähendab, et kurvistel ja keerulistel teelõikudel, kus muidu on kiirusepiiranguks 90 km/h, muutub kiirusepiiranguks 80 km/h. Palju on liiklusõnnetusi kehvadel teedel, mida ei ole võimalik remontida. Hakatakse suuremat tähelepanu pöörama eraomandis olevatele tõukeratastele.

Marten Kokk vastas, et 2024. aastal oli miljoni elaniku kohta Eestis hukkunute arv 50. See on Euroopa Liidu keskmine. Põhjamaades on see arv palju väiksem. Eestis on see trend kasvanud. Teistes riikides lähevad arvud alla. Olulised on kompleksmeetmed, mis aitaksid õnnetusi vältida. Riikides, kus on piirkiirust vähendatud, on liiklusõnnetuste arv väiksem. Tuleb arutada keskmise kiiruse kaamera olulisust. Leedu on olnud sellega edukas.

Maris Lauri küsis, kas raudteeremontide probleemid on lahendatud. Kuidas on lahendatud Ida-Virumaa suunas olevad teelõigud?

Kuldar Leis vastas, et raudteeremontid ei ole lõppenud. Praeguseks oleks pidanud Tartu suund töös olema, kuid see valmib järgmise aasta teises pooles. Probleem on elektroonikas ja signalisatsioonisüsteemis, mida teeb Siemens. Probleem on selles, et algselt ei saadud aru, kuidas toimub üleminek Venemaa süsteemist Euroopa süsteemile. AS Eesti Raudtee (Eesti Raudtee) teeb kõik endast oleneva, et lahendada selle teemaga seotud probleemid. 2026. aasta teises pooles hakkab Tartu suund tööle nii, nagu algselt planeeritud. See tähendab, et saab sõita kiirusega kuni 160 km/h. Ida-Virumaa maanteede puhul ei ole praegu 2+2 maanteede ehitust ette nähtud. Liiklusohutlikud kohad on teehoiukavas kirjas.

Maris Lauri palus, et täpsustav info nende teelõikude kohta saadetakse komisjonile kirjalikult..

Mart Võrklaev küsis reisilaevaliste meetme kohta. Kas ka sel aastal on plaanis seda maksta ning mis tingimustel?

Kuldar Leis vastas, et see lisandub selle aasta lisaeelarvesse, 2 miljonit eurot on selle aasta kava.

Marten Kokk vastas, et sel aastal on summa ¼ sellest, mis on järgmisesse aastasse planeeritud. Eelarve menetluse käigus kavatakse see muudatus teha.

Mart Võrklaev küsis, kas see soovitakse läbi Riigikogu lisada.

Kuldar Leis vastas, et seda soovitakse teha läbi Riigikogu. See tuleb Kliimaministeeriumil enda vahendite ümbertöstmisest. Reisilaevanduse puhul maksavad Soome, Rootsi ja Läti toetusi. Soome on öelnud, et ka nemad sooviksid mingil hetkel sellest loobuda. Ollakse suhtluses Soome transpordiministriga, et näha, mis on nende tegelik soov järgmistel aastatel. Vaadatakse, kuidas koordineerida tegevust.

Marten Kokk vastas, et Eesti on üks väiksemaid mereriike Euroopa Liidus. Eestist vähem laevu on ainult Läti ja Sloveenia registris. Suure laeva äraminekuga ei ole mõtet riskida. Ei tasuks tekitada konkurentsi mõttes olukorda, kus nad võivad turuosa kaotada või mõni laev võib Eesti lipu alt ära minna. Selle eest peaks Eesti valitsus hea seisma.

Aivar Sõerd tõdes, et tegemist on reaalse stsenaariumiga, et laevandusettevõtted, kes hoiavad reisilaevu Eesti lipu all, võivad viiva need näiteks Läti lipu alla. See on reaalne oht ning laevaperedel on tuhandeid töötajaid, makstakse tulu- ja sotsiaalmaksu.

Mart Võrklaev tõdes, et tema ei toeta ühe ettevõtte otsetoetust riigieelarvest. Covid-19 aegne meede on arusaamatu. Ettevõtetel on Eesti kliente vaja, kes soovivad sõita Eesti laevaga. Seda teemat peaks edasi arutama.

Annely Akkermann sõnas, et Läti lipu alla ei saa minna laevad, mis sõidavad Eesti ja Soome vahel.

Aivar Kokk küsis kergliiklusteede kohta. Kas on olemas programmid, et kergliiklusteid tuleks rohkem?

Kuldar Leis vastas, et eraldi programme tulemas ei ole. Pigem on olnud suund, et kohalikud omavalitsused saaksid neid finantseerida. Riigi poolt ei ole kergliiklusteedele viimastel aastatel investeeringuid olnud. Näiteks Tartus Lõunakeskuse ringtee finantseeriti Tartu linna poolt.

Tanel Ross täiendas, et Euroopa Liidu struktuurifondidest on üks meede sellel perioodil 20 miljonit eurot, mis puudutab kergliiklusteid suuremates linnades. See ei tule riigieelarvest.

Mart Võrklaev tõdes, et Euroopa Liidu vahenditest on raha saadud. Võiks saata info, kui palju seda järel on ning kuidas seda plaanitakse edaspidi jagada.

Annely Akkermann küsis, kui palju mustkattega teid saab 10-12 miljoni euro eest. Kas raha planeeritakse anda kohalikele omavalitsusele teehoiuvahenditeks või viib riik ise teid mustkatte alla? Kas riigil on selliseid teid, mis vajavad mustkatte alla viimist?

Kuldar Leis vastas, et riigil on veel väga palju kruusateid, mis oleks vaja mustkatte alla viia. Jüri Ratase valitsuse ajal tehti plaan, et kruusateed, kus sõidab üle 50 auto ööpäevas, viiakse mustkatte alla. Sinna on aga veel palju minna. 10-12 miljoni euroga aastas liigutakse sinna vähemalt veel 10 aastat. 12 miljonit eurot aastas puudutab riigi kruusateid, mitte kohaliku omavalitsuse omasid. Praeguses keskmises maksumuses maksab ühe kilomeetri kruusatee mustkatte alla viimine umbes 100 000 eurot. Seal võib olla kõikumisi, kui on vaja näiteks kraave juurde teha. Selle raha eest saab aastas teha umbes 100 kilomeetrit.

Annely Akkermann küsis, kuidas on lood kohalike omavalitsuste teede rahastamisega. Kas eraldi toetusfondi kaudu vastavalt kilomeetritele kasvab või jääb samaks?

Kuldar Leis vastas, et see puudutab Rahandusministeeriumit. Viimastel aastatel on see olnud täpselt sama. Teehoiukava suurendamine ei puuduta praegu kohalike omavalitsuste teid.

Annely Akkermann küsis, kas mootorsõidukimaks ei jõua kohalikesse teedesse.

Kuldar Leis vastas, et tegelikult jõuab. Teed on nii põimunud. Kodanikuna on raske aru saada, milline on valla- ja milline riigitee. Enamjaolt on kõige väiksemad teed valla omad.. On väga positiivne, et 12 miljonit eurot aastas läheb kruusateede mustkatte viimise alla.

Aivar Sõerd tõdes, et järgmisel aastal on teedehituse eelarves prioriteetsed kaks lõiku Pärnu suunal. Üks neist on Libatse-Nurme ning teine Päädeva-Konuvere lõik. Kriitiline on Tallinn-

Tartu maanteel Mäo-Imavere vaheline 1+1 teelõik, kus liikleb palju autosid ning esineb ka õnnetusi. Enne Tartut on 2+2 realine teelõik. Ta küsis, kas lähiaastate midagi muutub. Mis perspektiiv nende lõikudega on?

Kuldar Leis vastas, et Mäo-Imavere lõigul on projekt tehtud Imavere sõlme ümberehituseks. Kogu lõigu pikkus on neli kilomeetrit ning selle ehitust alustatakse järgmisel aastal. See on võimalik tänu mootorsõidukimaksu lisamisega teehoiukavasse. Järgmine lõik on Imavere ristist kuni Mäoni. Projekteerimise lõpp on järgmisel aastal ning 2027. aastal hakatakse ehitama. Selle pikkus on 17 kilomeetrit. Kogu trassi ulatuses nelja aasta jooksul veel rahastust ei ole. Täiendavat raha loodetakse saada Euroopa sõjalise liikuvuse fondist. Seda saab ehitada etapiviisiliselt, sest see läheb mööda praegusest trassist ning ei sega olemasolevat liiklust. Tartu poolel on esimeseks prioriteediks põhjapoolne ümbersõit Tiksoja sillal koos ristumisega, mis tuleb Tallinna maantee Tiksoja risti. Selle ehitus on järgmine prioriteet. Projekteerimine käib, aga rahastust veel ei ole. Koos Tiksoja sõlmega saab teha lõpuni 2+2 maantee, mis praegu tehtud on. Tiksoja ümbersõit viib veoautode liikluse linnast välja.

Aivar Kokk küsis, kas 2+2 teede projekteerimisega tegeletakse. Kui palju projekte on valmis tehtud? Kas Viljandi rist tuleb ehituse käigus teise kohta? Kas projektid on olemas, kui ühel hetkel Euroopa Liidust raha saadakse?

Kuldar Leis vastas, et praegu on pandud selge rõhk projekteerimisele. Kui 2028. aastal uus eelarveperiood tuleb ja kui projektid on olemas, on võimalik raha saada ja saab ehitama hakata. On olnud selge suunis, et teedehituseks raha ei ole, aga tehakse ära projekteerimised nendes lõikudes, kus nähakse, et see tuleb nagunii teha. Tartu ja Pärnu suundades on projekteerimine tegelikult lõppenud või lõpujärgus. Imavere rist tuleb Tallinnast vaadates vasakule poole. Prioriteediks on, et projekteerimised saaks ära teha, sest need on ehitusega võrreldes kordades odavamad. See sõnum on antud ka kohalike omavalitsustele.

Riina Sikkut küsis tulemuspõhise juhtimise kohta. Pikaajaline siht on jõuda alla 40-ne liikluses hukkununi aastas. 2024. aasta tase oli 59 ning 2026. aastaks on see väiksem kui 63. Liigutakse pikaajalisest sihist eemale. Kas eelarve vahendeid juhitakse mõõdikute järgi?

Kuldar Leis vastas, et tegemist on kolme aasta keskmisega. Eelmisel aastal oli tõus, mis viib keskmist üles poole.

Riina Sikkut küsis, kas lisarahaga ei plaanita saada muutust iseeneslikus olemasolevas trajektooris.

Kuldar Leis vastas, et plaanitakse küll.

Riina Sikkut küsis, miks see sihtides ei kajastu.

Kuldar Leis vastas, et vaadatakse üle, kas räägitakse samast asjast ja numbritest. Eelmise aasta kõrge number viib järgmise aasta üles, kuigi tegelikult on see juba väiksem. Eraldi eesmärgiks on, et ei juhtuks laste surmaga lõppevaid ega asulasiseseid õnnetusi. See on eraldi fookus 2035. aastani.

Annely Akkermann sõnas, et tema tõlgendaks mõõdikute järgi eelarve juhtimist teisiti. Seda ei saa võtta nii, et kuna eelmisel aastal sai õnnetult palju inimesi liiklusõnnetustes surma, siis lastakse järgmiseks aastaks eesmärk järgi. Eelarvevahendeid tuleks suunata sinna, et jõutakse eesmärgile lähemale, mitte ei tõsteta eesmärki ülespoole. Kultuuriministeerium on toonud näiteks, et nende eesmärgiks on, et iga inimene külastab aastas korra teatrit. Kui praegu seda juba tehakse, siis ei tõsteta eesmärki, et inimene peaks kaks korda aastas teatrit külastama. Neil ei ole vaja panna vahendeid teatri külastamise tõusu, et sihttaset hoida.

Riina Sikkut tõdes, et ei Kliimaministeerium ega Kultuuriministeerium ole prognoosiasutused. Tegemist on eelarveliste vahendite kasutamisega eesmärgi saavutamiseks. Kui võetakse spetsiifiline eesmärk, siis tegelikult ei prognoosita seda, mis saab, vaid seda,

mida tegelikult soovitakse, eriti kui valdkonda tuleb lisaraha.

Aivar Sõerd tõdes, et eelarve rahastusplaani ja mõõdikute vaheline seos on hõre. See on hea analüütiline tööriist, kuid selle järgi päriselu ei käi. Liikluses hukkunute arv sõltub paljudest teguritest.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

2. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb siseminister Igor Taro.

Igor Taro andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Siseministeeriumi valitsemisalas. Ettekanne on protokollis lisas 2. Vabariigi Valitsus on üle andnud hea eelarve. Palkade tõstmine ja töötingimuste parandamine on olnud selle eelarve prioriteet. Nähti palju vaeva selle nimel, et poliitilisele kokkuleppele saada. Jätkatakse idapiiri väljaehitamist ja tugevdamist. Pannakse suurt rõhku elanikkonnakaitsele, et iga Eesti inimene teaks, millised on tema rollid kriisi ja sõja korral ning et ta suudaks neid ka täita. Eelarve on tehtud selleks, et kõik Eesti inimesed tunneksid, et nende turvalisus on päriselt esikohal. Siseministeeriumi eelarve kogumaht on 575,5 miljonit eurot. Võrreldes 2025. aastaga väheneb eelarve 13%, kuid põhitegevuste rahastu jääb samale tasemele. Alustatakse droonimüüri rajamist, uuendatakse Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) relvastust ja varustust ning kaasajastatakse taktikalise väljaõppe taristut. Tööjõukulud on 326,4 miljonit eurot, mis moodustavad 57% kogu eelarvest. Investeeringuid on 34 miljonit eurot, mis on eelmise aastaga võrreldes 62% vähem. Kulude vähenemine tuleneb sellest, et selle aasta eelarves on väga palju ühekordseid lisaeelarve reservide vahendeid. Siseministeeriumi eelarve kasv on väiksem kui riigieelarve üldine kasv. Siseministeeriumi eelarve hüplikkus tuleneb üheaastastest kärpe või lisainvesteeringute otsustest. Palgatõusudeks on eraldatud Siseministeeriumi valitsemisalas 28,9 miljonit eurot. Põhifookuseks on tõsta eesliinitöötajate, sh politseinike, päästjate, päästekorraldajate ning nendega sarnast tööd tegevate Sisekaitseakadeemia õppejõudude töötasusid. Palgatõus on ligikaudu 10%. Eelarve tegevuspõhisel vaatel on kaks tulemusvaldkonda. Eelmise aastaga võrreldes on tegevuspõhisesse vaatesse sattunud kulupõhine arvestus ehk IT-teenused on kõikidest teenustest eraldi välja tõstetud. Siseturvalisuse tulemusvaldkonna tegevuste puhul on suuremateks kuludeks päästmine, avaliku korra tagamine, piirihaldus ja põhiseadusliku korra tagamine. 55 miljonit eurot on mõeldud raske organiseeritud kuritegevuse vastasele võitlusele. Sidusa ühiskonna valdkonna peamised tegevused on kogukondliku arengu toetamine, rahvastikuregistri andmete kvaliteedi ja kasutusmugavuse parandamine ning erakondade rahastamine. Rahvastikuregister on väga IT-põhine. On mindud siiski kärbeta teed, kuigi palgatõusu otsus on olnud.

Aivar Sõerd tõdes, et elupäästevõimekusega komando keskmine kohale jõudmise aeg pikeneb. 2024. aastal oli see 9,5 minutit ning 2026. aastal on see 10 minutit. Kui teade tuleb sisse, siis selle menetlemise aeg pikeneb. Varasemalt oli see poolteist minutit, kuid nüüd on see kaks minutit. Eelarvet kärbiti 2 miljonit eurot.

Igor Taro vastas, et tegemist on üldise murega. Prognoosmõõdikud järgmise aasta kohta on võetud siseturvalisuse arengukavast, mis on pandud viieks aastaks. Juba on saavutatud paremaid tulemusi, aga prognoosmõõdikuid ei saa sealt välja võtta. Ollakse paremas seisus, aga tegelikult arengukava mõõdik on mõnevõrra kehvem.

Kadri Tali vastas, et kui arengukavade ülevaatamine ja tulemusaruannete koostamine käib, siis selgub, kuidas elluviimine edeneb ning kas on vajadus teha mõõdikute sihttasemes korrekture. Neid on võimalik teha arengukava muudatustega või riigieelarvestrateegias (RES) sihttasest parandades. Seda saaks kaasajastada.

Krista Aas vastas, et igal aastal programmide tegevuste ülevaatamisel ja uuendamisel lähtuvalt sellest, mis tulemusaruandeid näitavad vaadatakse üle sihttasemed.

Päästekomandode reageerimiskiirus on läinud paremaks tänu uutele päästeautodele. Sihttase ei lähe kindlasti halvemaks, kui reageerimiskiirus 9,5 minutit. RESi raames ei ole sihttasemeid praegu uuendatud.

Annely Akkermann sõnas, et prognoosimine ei ole sihtnäidikute muutmisel eelarveprognoosi osa. Sihttasest hinnatakse ning võib-olla seatakse uus eesmärk.

Riina Sikkut tõdes, et peaks küsima, kas tegemist on sobivate mõõdikutega. Kui 10 minutit päästekomando kohale jõudmine on saavutatud, siis seda enam eelarve juhtimiseks ei kasutata. Pole vahet, kas valdkonnast võetakse raha ära või pannakse juurde, sest seda numbrit tegelikult ei muudeta. Lennu- ja mereõnnetuste puhul on sündmuskohale jõudmise aeg 60 minutit. 2024. aastal oli see tase 37 minutit ja 15 sekundit. Sellises olukorras tuleks eesmärgi saavutamiseks järgmisel aastal valdkonnast kolmandik raha ära võtta ja jõuda kohale 60 minutiga. Kui praegu ollakse senise kulu ja investeeringute mahuga jõutud 37 minutini ning seda soovitakse hoida, siis on võimalik seda praeguses eelarves teha. Mõõdik peaks olema see, mida soovitakse parandada. Täiendavad eelarvetaotlused peaks olema seotud muude asjadega, et koguaeg oleks mingi areng sees.

Igor Taro nõustus mõttega. Kui kellelgi tekivad kärpemõtted, siis tuleb meelde tuletada, mida täiendava komando sulgemine tähendab. Tuleb mõelda, kas siis on 15-minutiline reageerimisaeg tagatud 92%-le inimestele või kas Häirekeskuse keskmine kõne vastuvõtt kuus sekundit on tagatud. Neid tasub silmas pidada. Vigastussurmade arvu puhul ei ole sihttasest saavutatud. Olemuslike muutusi ei pruugi saavutada siseturvalisuse eelarve mehhanismi suurendamisega.

Annely Akkermann sõnas, et inimene ootab igal pool, et kiirabi võiks inimeseni jõuda 10 minutiga. Tallinnas jõuab kiirabi 5 minutiga kohale ning see tõstab keskmist. Eesmärgist ei saa loobuda. Palju on piirkondi, kuhu kiirabi 10 minutiga ei jõua.

Riina Sikkut nõustus, et kui keskmine on saavutatud, siis tuleks seada mingi detailsem siht. Eesmärk tuleks teha relevantseks ka järgmiste aastate eelarvete kulude jaoks.

Annely Akkermann sõnas, et sel juhul on tegemist valdkondliku planeerimise teemaga, mitte eelarvega.

Diana Ingerainen tõdes, et kiirabi on murelik, et Häirekeskuse kõnesid menetlevatel töötajatel ei ole piisavat pädevust. Ta küsis, kas eelarve aitab seda parandada.

Igor Taro vastas, et Häirekeskuse juht ütles poliitilise kokkuleppe kohta palgafondi tõsta, et esmakordselt on võimalus valida parimad, kes väljaõppest tulevad. On tekkinud konkurss. Sotsiaalministriga on olnud arutelusid, kas liiga kergekäeliselt saadetakse kiirabi välja. Häirekeskuse inimesel, kes kõnele vastab ja otsuse teeb, on väike otsustusruum. Kaks arsti on koguaeg valves. Inimene peab minuti jooksul tegema otsuse ning see tehakse vastavalt Terviseameti juhenditele. Kui kiirabi annab tagasisidet, et neid saadetakse valedale väljakutsetele, siis tuleb vaadata Terviseameti juhendit. Häirekeskuses kõne vastuvõtja pakub esmast abi, mistõttu peab see inimene olema teadlik ja kiirelt tegutsema. Peab vaatama, kui suur on probleem mittevajalike väljakutsetega.

Krista Aas vastas, et alustati õppekorralduse muudatusega. Minnakse üle töökohapõhisele väljaõppele. Õpe toimub koostöös Häirekeskusega. Loodetavasti on see tunduvalt praktilisem ja vahetum, kui õppimine käib töö kõrvalt. Sellega loodetakse ära hoida suuremat voolavust ning tõsta teenuse kvaliteeti.

Diana Ingerainen küsis, mis on Häirekeskuse töötaja palk.

Igor Taro vastas, et alustava töötaja palk on suurusjärgus 1600 eurot. Tegemist on väga stressirohke tööga ning inimene peab suutma jääda väga rahulikuks. Võimalik on olla vabatahtlik ning proovida, kuidas töö käib.

Aivar Sõerd tõdes, et vabatahtlike Häirekeskuses töötajate arv on tulemusnäitaja ning see muutub 60%-lt 40%-le. Ta küsis kärpeme kohta. Miks Siseministeeriumi valdkonnas eelistatakse maismaasõidukite soetamisel nende välja ostmist? Liikluustrahvide menetlussüsteemi reformi maht on 11,2 miljonit eurot.

Riina Sikkut sõnas, et Siseministeerium oli suuresti eelmise aasta kärpest väljas, Kaitseministeerium ja Siseministeerium olid erandid.

Igor Taro vastas, et mingis osas tuli kärpet teha. 2 miljonit eurot tuleb ühekordsena juurde. Kui vaadata 15-aastast trendi, siis on optimeeritud pääste-, patrull- ja piirivalveteenus. Seletuskirjas on välja toodud, kui palju peaks olema igapäevaselt patrullide väljapanek ning kui palju see tegelikult on. Seal on märkimisväärne vahe. Mingid ennetuslikud tegevused jäävad tegemata, sest patrullid tegelevad väljakutsetega. Järjest vähemaks jääb tänava peal ringi sõitmist ning kiiruse mõõtmist, sest tegeletakse kiirete väljakutsete teenindamisega. Nulleelarve kohta tulnud ettepanekud olid väga head pika plaani ettepanekud. Kõik eeldasid

selle aasta eelarvest täiendavaid vahendeid. Tuleb investeerida trahvimenetlussüsteemi, et saaks rohkem kaameraid välja panna. Eesmärgiks on liiklusohutus, aga kaasnev tulemus on mingisugune rahavoog. Sama on sõidukite soetamisega, sõidukitel puudub kaskokindlustus. Kui õnnetus juhtub, siis see kaetakse ning see on pikas plaanis odavam. Kui sõidukid välja osta, siis oleks see samuti pikas plaanis odavam, aga keegi ei julge anda vekslit, et see väljaosturaha ühekordse summamana tekib. Sel põhjusel jääb nulleelarve ettepanek kõrvale. Tegemist on sisuliselt heade ettepanekutega, aga teostuse mõttes on sel hetkel keeruline. Kui oleks suurem majanduskasvu aasta, oleks otsust lihtsam teha.

Krista Aas vastas, et hoiatusmenetluse infosüsteemi puhul arenduse ettevalmistused ja tööd käivad. Digipöördest on saadud rahastust, et hoiatusmenetluse infosüsteemi saaks arendada. See on eelduseks, et kohalikud omavalitsused, kellel on õigus kiiruskaameraid oma territooriumile panna, saaksid neid suuremas mahus lisada, sest praegune süsteem ei suudaks sellist koormust kanda. Selle võimalikkus sõltub digipöörde tuleviku rahast.

Igor Taro sõnas, et kolmandaks ettepanekuks on kuritegeliku tulu konfiskeerimine. Seda on võimalik muuta tõhusamaks. Kuritegeliku tulu käive on aastast umbes pool miljardit eurot. Sellest arestitakse murdosa ning konfiskeeritakse veel väiksem osa. Sisuliselt on olemas analüüs, kui palju rahasumma juurdepanekul oleks võimalik seda konfiskeerimist võimendada. Sellel oleks positiivne rahaline mõju ja mõju ka kuritegevuse vähendamisele.

Aivar Sõerd tõdes, et nulleelarve on läbi kukkunud.

Riina Sikkut tõdes, et kui pressiteadet ei oleks olnud, et sisejulgeoleku töötajad ja Häirekeskuse töötajad saavad palgatõusu, siis eelnõust seda välja ei loeks. PPA ja Päästeameti tööjõukuludes on langus. Samas on Siseministeeriumil tööjõukulude kasv 300%. Ta küsis, millega see seotud on.

Igor Taro vastas, et ei saa nõustuda, et nulleelarve oleks läbi kukkunud protsess. Kui nulleelarve analüüsi käigus saadakse aru, et valitsusalas on mingeid meetmeid, mida ei saa ellu viia, siis on tulemus teadmise näol siiski saadud. . Palgatõusu raha on hetkel Siseministeeriumi real. Käivad läbirääkimised asutuste juhtidega, et vaadata, kuidas palgafond erinevate asutuste vahel jagada nii, et mõju oleks see, mis soovitud. Poliitiliselt on eesmärgid deklareeritud, et need viiakse ka ellu. Tegelikult on asutused kõik kärpinud ning seda on näha.

Kadri Tali tõdes, et nulleelarve projekti puhul alustati keerulisest kohast. Eelmisel aastal otsustati suured kärped, mis puudutasid asutusi, kes olid nulleelarves. Keeruline on minna valusate kärpide faasis veel asju ära võtma. Leiti palju tõhustamist vajavaid kohti, mis on mitmeaastased arendusprojektid. Mõne puhul tuleb raha alguses sisse panna, et tulevikus hakkaks need kasu tooma. On sündinud mitmeid ideid, millega peaks edasi töötama. Puhast raha Siseministeeriumi valitsemisalast välja võtta on väga keeruline. Fookus on eesliini töötajatel ja nende toetamisel. Siseministeerium vajaks täiendavat investeringut, enne kui hakata sealt tõhustamise kaudu raha kokku hoidma. Kokkuhoid saavutati Haridus- ja Teadusministeeriumis.

Krista Aas vastas, et seletuskirjas on tööjõukulude anomaalia lahti kirjutatud. On läbipaistev, miks see summa selline on.

Riina Sikkut sõnas, et minister võiks rahanduskomisjonile kinnitada, et tõuseb patrullpolitseinike ja Häirekeskuse töötaja palk, mitte ministeeriumi enda oma.

Igor Taro vastas, et palgaraha läheb neile ning ei jää ministeeriumisse.

Annely Akkermann viitas, et Siseministeeriumi tööjõukulude tõus on 293%.

Igor Taro vastas, et kuna see number on sinna jäänud, siis see kajastubki kõikides materjalides nii, nagu Siseministeeriumis tõstetakse palka kolm korda. Kui asutustega jõutakse läbi rääkida, siis eelarve lugemiste vahel tuuakse parandused. Praegu on kogu seletuskiri niimoodi koostatud ja hetkel on eelnõu pilt selline.

Krista Aas vastas, et enne eelnõu vastuvõtmist korrigeeritakse see ära. Eelnõu ja seletuskiri võetakse vastu juba õigete numbritega.

Annely Akkermann sõnas, et seletuskirja ei muudeta.

Riina Sikkut küsis, kas on veel ette teada, et mingeid asju tullaakse eelnõu lugemiste vahel muutma.

Krista Aas vastas, et praegu teadaolevalt on ainult jagamata tööjõukuludele lisaks saadud

raha.

Annely Akkermann küsis, kas tööjõukulude lisaeraldise tulu tuli liiga kiiresti, et selle oleks saanud eelarvesse sisse viia.

Krista Aas vastas, et otsus tuli mõnevõrra hiljem. Kuna see on väiksem summa, kui vaja oleks olnud, siis on vaja vaadata, kuidas lisaraha jagada nendele, kus on puudujääk kõige suurem ja selleks on vaja lisaaega.

Igor Taro vastas, et taotlus oli asutuste peale kokku üle 60 miljoni euro. Saadi aga üle kahe korra vähem, mistõttu tuleb vaadata, kuidas seda jagatakse. Raha ei jagata ühtlaselt laiali.

Annely Akkermann sõnas, et meedias on pidevalt arutelu, kas sulgeda Luhamaa piiripunkt. Suuremad töös olevad projektid on aga Luhamaa kordoni renoveerimine 5 miljoni euro eest.

Igor Taro vastas, et tegemist on erinevate asjadega. Piiripunkt on taristu, mis tegeleb inimeste ja kaupade üle piiri laskmisega. Kordon panustab piiri valvamis. Kordoni vajadus ajas suureneb. Piusa ja Luhamaa on Kagu-Eestis kaks põhilist juhtimiskeskust. Väiksemad on Saatse kordon ja Värskä teenistuskohad.

Krista Aas vastas, et Luhamaale tuleb juhtimispunkt tulenevalt uuest tehnoloogilisest piirivalvest ning sellest ka renoveerimise vajadus.

Igor Taro vastas, et see tuleb sarnane Narvale, kus on väga hea tehnoloogia. Jälgitakse kagunurga väljaehitatud piiri. Tara saadakse valmis selle aasta lõpuks ning sinna lisatakse seireseadmeid.

Annely Akkermann küsis, kas tara saab valmis kogu Eesti piiri pikkuses.

Igor Taro vastas, et see, mis on varasemalt kokku lepitud, saab valmis. On mingil lõigud, kus on looduslik tõke juba piisav. Tara ei ole absoluutne takistus, aga kui peaks ilmne mingi illegaalne immigratsiooni surve, siis see viivitab piisavalt, et jõud saaksid reageerida oma vahenditega ning seda takistada. Lõigud, kus on keeruline ehitada, asendatakse seirevahenditega.

Annely Akkermann küsis, kuivõrd ollakse arvestatud välisrahastusega ja kuivõrd on tehnoloogia olemas.

Igor Taro vastas, et loodetakse välisrahastuse peale. Praegu tehakse väikesemahulisi ettevalmistavaid tegevusi. Eesti seisukohta üldise droonitõrje kohta on Euroopa Komisjoni aadressil esindanud kaitseminister. Eestis on vaja tervikliku vaadet. Läbirääkimiste ja arutelude käigus on lisataotlus koguaeg sees. See maksab paarsada miljonit ning on oluline avaliku korra ja turvalisuse mõttes.

Krista Aas vastas, et fondid võimaldavad välisraha kasutada ainult välispiiriga seotud investeeringuteks. Kui soovitakse droonivõimekust ehitada Tallinnas või Tartus, siis selleks välisraha Siseministeeriumi valitsemisala kasutada ei saa. Selleks tuleks leida vahendid kas riigieelarvest või muudest lahendustest.

Igor Taro tõdes, et väljavaated on positiivsed. Järgmisel rahastusperioodil peaks siseturvalisuse raha maht oluliselt tõusma.

Annely Akkermann küsis, kas varasemat lähenemist on muudetud, et droonimüürid teatud kõrguseni on Siseministeeriumi haldusala ning sealt edasi on Kaitseministeeriumi haldusala.

Igor Taro vastas, et tegemist on eksliku arusaamaga. Tegelikult ei eksisteeri sellist jaotust kusagil, see oli tinglik lähenemine. On seirevahendid, mis on Peipsi järvestul ning mis juhuslikult võimaldavad seirata ka droone ning nende seirevahendite ulatus on olnud umbes 300 meetrit. See ei tähenda, et õhuruum oleks kaheks osaks jagatud. Kaitseministeerium vastutab puutumatus eest. On tehtud arendusi ja mõlemal asutusel on võimalik näha sama pilti ning sama kõrgust.

Annely Akkermann küsis, kas Siseministeeriumi uue peahoone rajamise projekt kajastub RESis või eelarves.

Igor Taro vastas, et ei kajastu.

Krista Aas vastas, et kui seda realiseerida nii, nagu ollakse kavandatud, siis see ei tohiks tuua riigieelarvest lisavajaduse küsimist. On olemas kinnistud, mille arvelt saab osaliselt finantseerida ja loodetavasti saab kasutada ka moderniseerimisfondi.

Annely Akkermann tõdes, et enne Ukraina sõja lõppemist ei peaks administratiivhoonete kapitaalremonte tegema hakkama.

Igor Taro vastas, et ei ole plaanis ehitada midagi uut. Kolitakse sinna krundile, kust

Keskkonnaamet ära kolib. Seal on olemas hooned ja kinnisvara, mida saaks vastavas mahus realiseerida. Tegemist on pikema projektiga, mitte esmase prioriteediga. Kiiremad prioriteedid on seotud Jõgeva komandoga, Põlva komandoga, Paide Politseijaoskonnaga ning Päästeameti remondibaasiga.

Mart Võrklaev tõdes, et peaks olema realistlikud asjade ehitamises. Eelarvestrateegias on 2028. aastal ja 2029. aastal vastavalt ühel aastal 100 miljonit eurot ja teisel aastal 200 miljonit eurot positsioonide parandamiseks, mis on seotud vajaduspõhiste toetustega, kinnisvarainvesteeringute ja investeeringute revisjoni ära jätmisega. Ei ole aru saada, kus vajaduspõhiseid toetusi sellises mahus tehakse, et need saaks ära jätta. Kui RESis on numbrid sisutud, siis ei liiguta defitsiidi paranemise suunas. On vastuoluline rääkida, et investeeringud jäetakse eelarve parandamiseks ära, kuid ehitatakse erinevaid maju. On vaja pingutada, et riik oleks kaitstud. Kui kaitsevaldkond muutub leebemaks, siis saab tegelema hakata teistsuguste asjadega.

Igor Taro vastas, et asjad on nimekirjas, et kui ühel hetkel tulevad võimalused, siis saab nende kohta otsuseid langetada. Selleks hetkeks on kõige suuremad vajadused teada.

Annely Akkermann tõdes, et on mõistlik panna kirja tegevused, mis jäävad tegemata eelarvepuuduse tõttu. Sellel on korrastav mõju.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Regionaal- ja põllumajandusminister Hendrik Johannes Terras.

Henrik Johannes Terras andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalas. Ettekanne on protokolli lisas 3. Maa- ja Ruumiamet on suuresti liikunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alla, mis kajastub ka personalimuudatustes. Ministeeriumi juurde loodi IT-keskus. Hallatavaid valitsusasutusi on kaks. Palkade tõus tundub protsentuaalselt kõrge, kuid tegelikult on aidatud palku järele, sest ministeerium on teiste ministeeriumite haldusalade lõikes kõige madalama palgaga. Nominaalarvudes on tõus suhteliselt väike. 60% vahenditest on välistoetused. Siseriiklike vahendeid on 364 miljonit eurot. Eelarve jaguneb kaheks. Arendatakse elu maapiirkondades. Majandamiskulud koos tööjõukuludega on 82 miljonit eurot. Investeeringute puhul on suurem osa infotehnoloogia valdkonnas. Järgmisel aastal kahaneb eelarve 2%. Peamine kukkumine on seotud ühistranspordiga. Investeeringuid on kokku umbes 3 miljonit eurot. Parandatakse Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskuse tingimusi. Kärbe on hetkel veel sisustamata. Suurem osa eelarvest on toetuste jagunemine. Kõige suurem hulk läheb biomajandusse. Põllumajanduses on viimaste aastate suved olnud ebasoodsad, kliimamuutuse mõjusid tuntakse tugevalt. Temperatuur on muutunud soojemaks, mis on toonud kaasa mingite liikide kasvu. Sademed on tekitanud äärmusliku olukorra. Põllukultuure tuleb arendada nii, et need oleksid ilmastiku suhtes vastupidavad. Elukeskkonna muutuse tõttu on tulnud uued kahjurid ja taimehaigused. Väljakutseks on olnud riskide maandamine. Arutatakse kindlustussüsteemide loomist. Põllumajandus on nii kannataja kui ka kaitse kliimamuutuste vastu. Soovitakse parandada kalavarude seis. Euroopa tasandil käib aktiivne töö kormoranide vastu võitlemises. Kormoran ei ole enam ohustatud liik, vaid on osutunud suureks kahjuriks. Läänemere kalade puhul söövad 1/3 ära kormoranid, teise hülged ning kolmanda inimesed. Hülgesaadustega ei saa kaubelda. Kalavarude seis Läänemeres on üldiselt kehv ning toob kaasa kehva ökoloogilise keskkonna, sest kalu on vähe ning kalad ei söö baktereid ära. See omakorda mõjutab põhjakihti ning taimekultuuri vees, mis teevad vee kvaliteedi ebapiisavaks. Tuleb vaadata, kuidas tegeleda kolme peamise kalavaru vähendajaga. Põllumajandustoetuste puhul on suur osa Euroopa Liidu rahastusel. Toiduohutuse puhul tuleb samuti suur osa välisvahenditest. Ühistranspordis on kavas reform, et vaadata selle toimimist

ja tagada jätkusuutlikkus. Püütakse leida süsteemne lahendus hajaasustuspiirkondade ühistranspordi korraldamiseks, et keskustesse jõudmine ning keskuste vaheline kiire liikumine oleks tagatud. Regionaalarengu suundade puhul suunatakse 40% vahendeid väljaspoole Tallinnat ja Tartut. Eesmärk on tagada ühtne piletisüsteem ning teekonna planeerimine, mis lihtsustaks liikumist. Taristu arengu puhul soovitakse eeskätt raudteeliikluse kiirust tõsta.

Diana Ingerainen küsis, kas eelarves on olemas raha, mis annaks teadlastele ressursi uurida Aafrika seakatku leviku vektoreid.

Henrik Johannes Terras vastas, et otseselt ei ole. Eesti Maaülikoolis on üks professor seda teemat uurimas. Tema eestvedamisel on tehtud plaan, kuidas tulevikus tegutseda, kui juhtumeid on avastatud. Seda tuleb teha koostöös jahimeestega. Kui avastatakse väikeseid katkupuhanguid, siis on võimalik seda kiiresti piiritleda. Haigus levib umbes 1 kilomeeter kuus. Seda saaks piiritleda enne, kui see laialdaselt levima hakkab. Euroopa tasandil arutatakse rahastust vaktsiini väljatöötamiseks. Probleem ei ole ainult Eestis, kuigi Eesti on sellest protsentuaalselt tugevalt pihta saanud. Suu- ja sõrataudi vaktsiini puhul ei tehta enam vahel haigel ja tervel loomal. Nii see olla ei tohiks.

Diana Ingerainen küsis, kas raha on võimalik suunata teadus- ja arendustegevusse.

Henrik Johannes Terras vastas, et teaduse poolelt tuntakse haigust väga hästi. Levik võib tulla sellest, et putukad söövad nii metssiga kui ka kodusiga.

Riina Sikkut tõdes, et mingite mõõdikute puhul ollakse sihttasemest väga kaugel. Ta küsis, kas eelarves nähakse ette vahendeid eesmärkide suunas liikumiseks, kui mõnes sihis on mahajäämus märkimisväärne. Kas vahendite juhtimiseks kasutatakse tegevus- ja tulemuspõhisust?

Henrik Johannes Terras vastas, et tulemusvaldkonnad ja mõõdikud on laiem teema?.

Eestimaist toitu eelistavate eestlaste osakaalu mõõdik on ainuke, kus ollakse lati all. See on ühiskondlik küsimus, sest toidu hind on kallinenud ning valikuid tehakse hinnast tulenevalt. On mingid mõõdikud, mida täidetakse liiga hästi. Kui mõõdikuid stabiilselt ületatakse, siis tuleb ambitsiooni tõsta.

Mart Võrklaev küsis praamide ja piletihinna olukorra kohta.

Henrik Johannes Terras vastas, et eelmisel aastal tekkis läbirääkimistel konflikt, et kas tõstetakse piletihinna või jäetakse väikse mahutavusega praam ära. Suviste praamide osas ei ole kehva tagasisidet olnud. Hiiumaa suunal ei mahu kolm praami korraga liikuma. Kuivastu-Virtsu suunal täitis Regula kolmanda praami rolli edukalt. Järgmise aasta praamiliikluse majandamist tehakse koostöös Hiiu- ja Saaremaa kohalike elanikega. Mingil hetkel hind kindlasti tõuseb, sest kulud suurenevad. Proovitakse saavutada kokkulepe, mis vastaks vajadusele, et teenuse kvaliteet paraneks. Praamidega sõidetakse aina rohkem ning tuleb leida kompromiss.

Mart Võrklaev küsis, kas on tehtud kärpeid. Kas on plaanis mingi praam ära võtta? Kas praegust eelarvet arvestades on järgmise aasta suve olukord korras?

Henrik Johannes Terras vastas, et suures pildis jääb praamiliikluse tihedus ja kvaliteet sarnasesse määra. Tuleb vaadata, mis vajadust näevad kohalikud omavalitsused ning millised on riigi võimalused. Suveperioodil suudetakse tagada praamiliiklus vähemalt 95% sarnases mahus.

Urmas Kruuse tõdes, et vesiviljeluse põhiline küsimus on see, kuidas suudetakse merevesiviljelust arendada, sest sellel on mõju ka maismaale. See toob indikaatorid paremasse seisu. Ta küsis, kas maakondlike bussiliinide korraldajate lepingute analüüsidega on jõutud lõpuni. Kas analüüsi saab varsti näha ning kas uusi lepinguid sõlmitakse vastavalt analüüsist tulenevalt?

Henrik Johannes Terras vastas, et siin kohas on kaks probleemi. Nimelt on lepinguid palju ja need lõppevad erinevatel aegadel. Analüüs on mahukas ning see veel kestab. On tekkinud probleem, et esitatakse väga palju valeandmeid. Ei ole piletit, millega saaks verifitseerida sõitjate arvu ning firma ise esitab andmed, kui palju nende hinnangul sõidetud on. Empiirilisi andmeid vaadates tundub, et nii palju ei ole sõidetud. Kolme kuu vaates tullakse välja algse kavaga. Tegemist on mastaapse muudatusega, eriti liinivõrkude ja rahastamise osas tervikuna. Tervikpildi saamine ja kitsaskohtade tuvastamine võtab aega.

Anneli Akkermann küsis, kas keegi tegeleb selle teemaga tõsiselt. Mitme ministri ametiajal on sellest räägitud.

Henrik Johannes Terras vastas, et suur tühimik oli personalivaldkonnas, kui see on nüüd lahendatud. Eesmärk on selle aasta sees raamistikuga välja tulla.

Aivar Kokk küsis raudtee kohta. Kes maksab kinni uute rongide liisingud? Kes maksab kinni selle, et Tallinn-Tartu liinil peaksid juba mitu aastat sõitma elektrirongid? Kas on tehtud analüüs, kui palju peab Eesti Raudteele ja AS Eesti Liinirongidele (Elron) igakuiselt peale maksma, sest töö on jäetud tegemata?

Henrik Johannes Terras vastas, et raudteetaristu arendamine on teise ministeeriumi haldusalas. Rongide vastuvõtmine ja sertifitseerimise protsess käib. Tegevus on hetkel plaanipärane ning kahju ei ole saadud. Praeguse indikatsiooni kohaselt peaks raudtee ehitus saama valmis järgmise aasta juunikuuks. Kahju ei ole väga suur. On murettekitav, et lepingutäitja ei ole enda peale võetud kohustusi täitnud. Lepingus ei tohiks sees olla ka trahvimäära ning Elron ei saa sealt tulu teenida. Elronil on rahalised raskused mitte kehva majanduse tõttu, vaid põhjusel, et nad ei saa opereerida normaalsetel tingimustel. Tallinn-Tartu liin on kõige tulusam. Viivitused on murettekitavad.

Aivar Kokk soovis teada Elroni kahjunumbrit, mis on tulenenud sellest, et Eesti Raudtee ei ole lepingut täitnud.

Henrik Johannes Terras vastas, et vastus saadetakse komisjoni kirjalikult. See koosneb kahest osast. Kahju osa on suuresti tekkinud sellest, et rongid ei sõida ning tulu jääb saamata. Osaliselt on see hinnanguline, sest sõitjate arvu ei osata täpselt prognoosida, kuid suurusjärg on olemas. Tegemist on Elroni jaoks suure väljakutsega.

Anneli Akkermann tõdes, et iga reisija on Elroni liinil põhimõtteliselt subsideeritud. Ta küsis, kuidas Elronile subsiidiumide makstakse, kui sõitu ei toimu.

Silver Salla vastas, et hankelepingud on tehtud reisijate veoks. On kokku lepitud, et Elron peab pakkuma mingi hulga liinikilomeetreid ja saab selle eest teatud hulga dotatsiooni. Reisid toimuvad ning inimesi veetakse bussidega. Bussireis on kallim, aga lepingut täidetakse.

Henrik Johannes Terras lisas, et bussiga sõit on reisija jaoks ebamugavam. Teenuse kvaliteet on erinev, kui sõidetakse bussiga võrreldes 160 km/h sõitva rongiga.

Riina Sikkut küsis Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi Infotehnoloogia Keskuse (REMITK) loomise kohta. Mida tähendab ajakirjandusest läbi käinud lause, et riigis tuleb IT-asutusi tsentraliseerida?

Henrik Johannes Terras vastas, et REMITKi loomise otsus on langetatud varem ning protsess käib.

Riina Sikkut küsis, kas loodud REMITK koondatakse kusagile mujale.

Henrik Johannes Terras vastas, et põhimõtteliselt see nii on. Seal on kaks erinevat suunda. Soovitakse, et kõik oleks ühes majas koos. Teine on halduse mõttes. Juhul, kui see liidetakse, siis enda haldusalas tuleks teenus ära koondada, et teha üleminek lihtsamaks. Praegu on osad erinevate asutuste all. See koondaks teenuse kokku.

Diana Ingerainen küsis, mis osa kuulus Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi alla

ühistranspordi puhul.

Henrik Johannes Terras vastas, et lihtsustatult on kõik, mille peal sõidetakse, Kliimaministeeriumi haldusala.

Annely Akkermann küsis infotehnoloogia kohta. Miks on ülemineku puhul kulud tegevustest välja võetud? Kuhu sellise suundumusega riigis laiemalt liigutakse?

Kadri Tali vastas, et see on muutus, mille kaudu püütakse kuluarvestust lihtsustada ja ministeeriumite elu kergemaks teha. Soovi avaldanud ministeeriumitel on lubatud oma teenustest võtta välja IT-kulud. Üleüldiselt tegeletakse sellega, et luua tugiteenuste kataloog. Soovitakse neid kaardistada ning muuta kõikides ministeeriumites ühetaoliseks. Kui lastakse sellel isevoolu teed kulgeda, siis võivad sisud olla erinevad ning eelarvestamine toimub samuti erinevalt. Tugiteenuste teemat arendatakse. Neli ministeeriumit on praegu IT-teenuseid eraldi eelarvestanud. See lihtsustab kuluarvestust. Edaspidi peaks see võimaldama tugiteenuste omavahelist võrdlust.

Annely Akkermann tõdes, et teenused saavad sel viisil vale hinna, kui seal ei ole sees IT-komponenti. Tegevuspõhise eelarvestamise tuum on selles, et teatakse, kui palju tegevus või teenus maksab.

Kadri Tali nõustus, et kui soovitakse teada kogu teenuse maksumust, siis tuleks seda vaadata koos IT-komponendiga. See on mõisteta. Praegu on muutunud keeruliseks küsimus, kuidas mõnda IT-teenust jaotada teenuste vahel. Arendustöö käigus vaadatakse, kuidas jõutakse sinna, et kuluarvestusmudelid jookseksid mõistlikult ja erinevates valitsemisalades ühetaoliselt. Lihtsustus oli kantslerite tasandil ministeeriumite poolt tulnud palve. Selleks on antud ühesugune juhised ning kõik ministeeriumid tegid seda ühtemoodi.

Silver Salla vastas, et see ei ole esmakordne. Hulk riigi tugiteenuseid ei kajastu siin sees. See ei ole ka praegu täielik.

Annely Akkermann küsis kalanduse ajalooliste püügilubade kohta. Need on kujunenud varaliseks õiguseks, mida ostetakse ja müüakse. Ajakirjandusest on läbi käinud mõte, et püügiõigusi hakatakse vähendama. Tegelikult soovitakse kalapüügikogust vähendada. Õigusriigis ei ole kalapüügiõiguste tühistamine kohane. Kas see on tõsiseltvõetav plaan?

Henrik Johannes Terras vastas, et tuleb eristada kahte erinevat meetodit, kuidas kalapüüki reguleeritakse. Üheks on kvoodid, mida Läänemeres ühiselt jagatakse. Seal määratakse koguseliselt, kui palju tohib püüda. Regulatsiooni nimetatakse olümpiaperioodiks. See tähendab, et on teatud periood, kus tohib püüda vastavalt oma soovile. Seda reguleeritakse paadimootori võimsusega. Eestis on olemas kvoot, millele lisandub mootorivõimsus. Teist osa reguleeritakse rannakalanduses, kus on riigipoolseks halduseks püügivahendid. Kala püüdmist reguleeritakse kalapüügivahendite hulga.

Annely Akkermann sõnas, et räimel on kvoot ning püügivahendid.

Henrik Johannes Terras vastas, et räimel ja kilul on üldised kvoodid. Teadlaste soovitus on vähendada kalapüüki rannakalanduses 80%. Sellisel viisil saab kalandust taastada. Paljud kalavaru liigid taastuvad suhteliselt kiiresti. Praegu ei ole vähendatud püügivahendite hulka, vaid on proovitud tehniliste meetmetega suunda muuta. See ei ole läinud positiivselt. Püügivahendite hulga reguleerimisega saab kalapüügi hulka vähendada. Algselt ei ole olnud see ajalooline õigus, omanditunne on tekkinud ajalooliselt. Täpsete detailide üle arutatakse rannakalandussektoriga. Kalamehe jaoks on oluline, et kalavarud taastuksid. Probleemikese on kormoranides ja hüljestes. Tuleb tagada, et varud taastuksid. Kuna ajalooliselt antud kalapüügilubade süsteemi ei ole 30 aastat muudetud, siis on Eesti jõudnud olukorda, kus kalavarude seis on äärmiselt kehv.

Annely Akkermann sõnas, et püügiõigusi omanud kalurkond on Eestis vähenenud 90%. Kui

riik soovib püügiõigusi muuta, siis tuleks need tagasi osta. See ei ole õigusriigile kohane kui need lihtsalt ära võetakse. Riik on opereerinud kalapüügitasudega aastakümneid. Ta küsis nõudetranspordi kohta. Kas on otsustatud, et katsetused õnnestusid ning seda tasuks laiendada üle Eesti?

Henrik Johannes Terras vastas, et Saaremaal Sõrve poolsaarel on seda katsetatud. Esimene versioon oli taksondus, kuid see osutus liiga kulukaks. See ei täitnud eesmärki. Praegu töötab võrdlemisi hästi süsteem, kus Sõrve poolsaarele minev buss sõidab vastavalt nõudepõhisusele pikemat marssruuti. Selle kontseptsiooni edasiarendamise ja laiendamise kava on töös. Tuleb vaadata, kuhu maani on mõistlik sõita liinibussil ning kust kohast liikuda edasi nõudepõhisuse peale. Sõrve poolsaare puhul on lõpptulemus liikunud õiges suunas ja õnnestunud.

Annely Akkermann küsis toidu käibemaksu kohta. Kui suured on põllumajandustoetused, millega Euroopa Liit juba valdavalt hinda subsideerib?

Henrik Johannes Terras vastas, et Euroopa Liit üldiselt ühisturul subsideerib toidutootmist.

Annely Akkermann küsis, mis summa läheb toidutootmisele.

Henrik Johannes Terras vastas, et Euroopa Liidust eraldatud ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) Eesti segment on põhimõtteliselt kogu eelarve otsene subsideerimine toidutootmisesse. See on umbes 480 miljoni eurot.

Annely Akkermann küsis, kas sinna hulka lähevad ka poollooduslikud kooslused.

Henrik Johannes Terras vastas, et see vastus saadetakse komisjonile eraldi kirjalikult.

Annely Akkermann tõdes, et suurusjärguks tundub olevat pool miljardit eurot, millega Euroopa maksumaksja toidutootmist Eestis subsideerib.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

4. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb kaitseminister Hanno Pevkur.

Hanno Pevkur andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Kaitseministeeriumi valitsemisalas. Ettekanne on protokollis lisas 4. Kaitseministeerium töötab eesmärgiga hoida ära Eesti vastu suunatud rünnakud ja tagada, et Eesti suudab end väliste ohtude eest kaitsta. Valdav osa valitsemisala kasutada olevast eelarvest on siseriiklikud piirmääraga vahendid (81,4%). Enamuse valitsemisala kasutada olevast eelarvest moodustavad töäjõu- ja majandamiskulud (67,5%), millest suurema osa ehk 64,7% moodustavad Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse kulud. Eelarvest panustatakse kõige rohkem kaitseotstarbelise erivarustuse soetamisse, mille kulud ja investeeringud moodustavad 2026. aastal kokku 53% kogu eelarvest (käibemaksuga). Toetuste eelarve on 16% ning suuremad neist on Ukraina abi 43% ning toetus Kaitseliidule 28% toetuste eelarvest. Kaitsekulud kasvavad 2026. aastal esimest korda üle 5% SKP-st NATO kriteeriumide järgi. Kaitsekulude kasv võrreldes 2025. aastaga on 844,5 miljonit eurot. Kaitseministeeriumi eelarve suureneb 42% tõustes 1,7 mld eurolt 2,4 mld euron. Kulude eelarve suureneb 35% ehk 408,8 mln eurot ning investeeringute eelarve 54% ehk 290,2 mln eurot. 2026. aastal lisanduvad Kaitseministeeriumi eelarvesse ka finantseerimistehingud summas 8 mln eurot. Eelarve kasv jätkub ka aastatel 2027-2029, mil kaitsekulud on samuti vähemalt 5% SKP-st.

Riina Sikkut märkis, et Euroopa Liidu liikmesriikide parlamentide rahanduskomisjonide kohtumisel rõhutati tugevalt, et kaitsekulutuste suurendamine ja kaitsevõime tugevdamine ei ole vastuolus vastutustundliku eelarvepoliitikaga. Arvestades liikmesriikide erinevaid geograafilisi ja poliitilisi lähtekohti näiteks seda, et kaugus Moskvast mõjutab valmisolekut kaitsele panustada, arutati ideetasandil ka Euroopa kaitsemehhanismi loomist, mis sarnaneks varasema Kreeka päästepaketiga (ESM). Kuigi see oli vaid üks välja pakutud mõte, pakuks selline mehhanism võimaluse sarnaselt mõtlevatele riikidele ühiselt rohkem kaitsele.

panustada, kasutades selleks ka välisvahendeid. Ta tundis huvi, kas on arutatud või mõeldud, kas Eesti soovib osaleda mõnes sellises Euroopa Liidu kavandatavas mehhanismis.

Hanno Pevkur vastas, et Euroopa Liit ei tegele riikide kaitsevõime otsese planeerimisega, see jääb liikmesriikide endi pädevusse. Küll aga saab Euroopa Liit panustada rahalise toe ja ühise rahastamise kaudu. Just selleks on loodud ka Euroopa julgeolekumeetmete rahastamisvahend (SAFE). Kui SAFE võimaldab Eestile paremaid laenuitingimusi kui turg, siis on loomulik, et me kasutame seda. Oleme praeguseks esitanud taotluse umbes 3,6 miljardi euro ulatuses, millest eelotsus puudutab ligikaudu 2,6 miljardit eurot, aga need summad võivad veel täpsustuda. SAFE mehhanismi puhul on nõue, et vähemalt 60–80% rahast peab minema Euroopasisestele tootjatele. See tähendab, et tugevdame nii enda kaitsevõimet kui ka Euroopa kaitsetööstust laiemalt.

Aivar Sõerd küsis, kas kärpeplaan puudutas ka Kaitseministeeriumi valdkonda.

Hanno Pevkur vastas, et Kaitseministeerium kärpis 36 miljonit eurot, aga erandiga, et see raha võis jääda kaitsevaldkonda. Vähendati majandus- ja personalikulusid.

Annely Akkermanni sõnul väidab üks Kaitseliidu üksus, et nad väga tahaksid droonidega treenida ja koguvad raha, et endale droon osta, kuna Kaitseliit ei suuda neile seda võimaldada. Üksus soovis enda toetuseks luua mittetulundusühingu, et sellele taotleda tulumaksuvabastust, kuid Kaitseliidu poolt seda teha ei lubata. Lisaks ei ole neile võimaldatud ka kiivreid ja veste, mida lubati liitumisajast 2022. aastal. Need inimesed on täisprofessionaalid ja teevad seda omast vabast ajast. Kuidas saaks kirjeldatud olukorda lahendada?

Hanno Pevkur vastas, et Kaitseliit on vabatahtlik organisatsioon ning tegutseb Kaitseliidu seaduse alusel. See tähendab, et tegevus on rangelt reguleeritud ja piiritleb selgelt, millised on tema ülesanded, õigused ja kohustused. Mis puudutab droonide kasutamist Kaitseliidus, siis tuleb arvestada, et praegu ei ole igale üksusele lahinguplaanis droone ette nähtud. Üksuste täpsed ülesanded määrab Kaitsevägi, kes delegeerib need Kaitseliidule. Droonidega seotud tegevuste koordineerimiseks on Kaitseliit loonud eraldi üksuse, mille ülesanne on kujundada ja korraldada droonide kasutamist kogu Kaitseliidu maakaitse struktuuris. Kaitseliidule eraldatakse selleks otstarbeks vahendeid ning varustuse soetamine toimub nende enda poolt. See protsess on juba käimas. Näiteks üks väljaõppekomplekt, mis sisaldab nii simulaatorit kui ka õppedroone, maksab üle 10 000 euro. Selle komplekti abil õpitakse drooni nullist kokku panema, drooni juhtima ning muid drooni abil erinevaid ülesandeid teostama. Isikuvastuse osas esineb jätkuvalt vastuolusid. Kaitseinvesteeringute Keskuse andmetel on näiteks kolm ühes kandesüsteemid ja salvetaskud laos olemas, kuid kasutajatelt tuleb teateid nende kättesaamatuse kohta. Täpsustame veelkord tekkinud olukorda ning püüame välja selgitada, kas tegemist on info liikumise jaotuse või muu süsteemse probleemiga. Samas praktika, kus nii Kaitseliidu liikmed kui ka tegevvälased hangivad teatud varustust isiklikult, on laialt levinud ning tõenäoliselt see ei kao täielikult kunagi.

Annely Akkermann tundis huvi, missuguse korpuse ehitust kavandatakse Pärnusse ja kuhu.

Hanno Pevkur vastas, et tegemist on Hollandi-Saksa korpusega, kellel on vaja luua eesmine juhtimispunkt ehk nn eesmine staap Eesti-Läti piirkonnas. Selle jaoks on neil valida, kas paigutada see Lätti või Eestisse. Eesti poolt oleme pakkunud asukohaks Pärnu külje all Eametsa.

Annely Akkermann küsis Pärnusse kaitsetööstuspargi rajamise plaani ja ajakava kohta.

Hanno Pevkur vastas, et vastuseisjate taotletud esmast õiguskaitset hetkel kohus ei andnud, seega liigume oma plaanidega edasi. Peamine vaidlus puudutab must- toonekure püsielupaiga mõju hindamist. Kohus peab nüüd otsustama, kas tehtud analüüs oli piisav või mitte. Pärnu puhul on riigi eriplaneering juba läbi tehtud. Ettevõtete osas on läbirääkimised toimunud kuue

ettevõttega.

Annely Akkermann palus selgitada Kaitseministeeriumi majandusaasta aruandega seonduvat.

Hanno Pevkur vastas, et täna kinnitati Riigikontrolliga kooskõlastatud tegevuskava, et lahendada tuvastatud kitsaskohad. Ettemaksete osas on audiitorid kinnitanud nende vastavust lepingutele, kuid varade arvele võtmise valdkonnas esineb jätkuvalt probleeme, mis vajavad süsteemset lähenemist. Näitena võib välja tuua, et juba mitu kuud on tollilaos seisnud sõidukid, mis on mõeldud üleandmiseks Kaitsevägele. Paraku ei ole neid seni võimalik ametlikult üle anda, kuna puudub üks väike, ent oluline osa, mutrikomplekt. Sellised viivitused mõjutavad otseselt varustuse kasutuselevõttu ja tekitavad tarbetut seisakut.

Kadri Peeters lisas, et ülioluline tegur on siinkohal kommunikatsioon. Me ei ole seni suutnud piisaval tasemel edastada seda, mida me teeme. See on valdkond, kus peame end kindlasti parandama.

Annely Akkermann palus kommenteerida infot, mille kohaselt väidetavalt ei kuuluks Euroopa Liidu rahast Moldova jaoks hangitava varustuse lepingud Riigikontrolli järelevalve alla. Kui vastavat volitust Riigikogu käest küsiti, kaasnes sellega eraldi seadusemuudatus. Selle muudatuse mõte ei olnud kindlasti see, et Kaitseinvesteeringute Keskus võiks ühe riigi rahastuse abil soetada teisele riigile varustust ilma järelevalveta.

Hanno Pevkur vastas, et tegemist on tuludest sõltuvate kuludega ja ei olnud eelarvesse planeeritud. Riigikontrolli ettepanekul nüüd on.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

5. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb majandus- ja tööstusminister Erkki Keldo.

Erkki Keldo andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas. Ettekanne on protokolli lisas 5. Ministri sõnul keskendub Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi 2026. aasta eelarve ettevõtete tootlikkuse ja investeeringute kasvatamisele. Valdav osa valitsemisala kasutada olevast eelarvest on siseriiklikud vahendid (86%). Nendest omakorda moodustavad 84% Eesti Töötukassale tööturumeetmeteks eraldatavad vahendid (622 mln eurot) ja edasiantav töötuskindlustusmakse (343 mln eurot). Muudest toetustest moodustavad 179 mln eurot toetused ettevõtluskeskkonna arendamiseks (13% kogueelarvest) ning 127 mln eurot teadus- ja arendustegevuste toetamiseks (9% eelarvest). Tööjõu- ja majandamiskuludeks kasutab valitsemisala 4% eelarvest. Ministeerium taotles Vabariigi Valitsuselt luba tõsta 2025. aastasse ülekantud ja aastase riigieelarve seadusega kinnitatud vahendeid aastatesse 2026-2029 ümber kokku 11 mln eurot, sh 2026. aastasse 4 mln eurot muid toetusi ja majandamiskulusid. Ümbertõstmised puudutasid mitmeid erinevaid programmi tegevusi. Ministeeriumi 2026. aasta eelarves tehti täiendav tegevuskulude kärbe summas 0,6 mln eurot. Vähendati uuringute, lähetus- jm majandamiskulude (0,3 mln eurot) ning muude toetuste eelarveid (0,3 mln eurot).

Annely Akkermann küsis SmartCapi rahastusega seonduva kohta.

Martti Kalvik selgitas, et ühe osana 7,2 miljonit eurot eraldatakse SmartCapi eelarvesse tagasi. See on summa, mis anti SmartCapi käesoleva aasta finantseerimistingutest lõhkeainetehase aktsiakapitali sissemakseks.

Lisaks on järgmise aasta riigieelarvesse planeeritud vahendid, mis on seotud varasemate fondiinvesteeringutega, mille SmartCap ja Eesti riik on teinud Balti Investeerimisfondi. Selle fondi valitsejaks on Euroopa Investeerimisfond (EIF). Sealt laekuvad tagasi vahendid

riigieelarvesse. Need vahendid suunatakse uuesti SmartCapi kaudu EIF-i loodavasse kolmandasse Balti Investeeringufondi. 50 miljonit eurot suunatakse Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (EIS) laenude sihtkapitali, et tugevdada EIS-i suutlikkust pakkuda otselaene, sealhulgas ekspordilaene. Praegused ekspordilaenude mahud ja tingimused ei vasta enam ettevõtjate tänastele vajadustele, mistõttu on oluline neid ajakohastada.

Annely Akkermann küsis majanduskulude kokkuhoiu kohta.

Erkki Keldo vastas, et poliitilisel tasandil sai otsustatud, et lisarahastust ei tule, sellest on töötajatele ka ausalt räägitud. Prioriteediks on sisuvaldkonnad ja seetõttu on kolitud väiksematele pindadele. Näiteks OhutusjuurdLuse Keskus liigutatakse Tööinspektsiooni juurde Mustamäele. Maa- ja Ruumiametis on personali vähenenud ligi 19%, mis nõuab ka teenuste ülevaatust. Edasised kärped võivad mõjutada põhitegevusi, näiteks inspektorite võimalust piisavalt kontrollida.

Annely Akkermann märkis, et Maa- ja Ruumiamet kolib varsti uutesse ruumidesse ja küsis, kas kulud sellega seoses kasvavad.

Erkki Keldo vastas, et nad kolivad Loodusmajja ja kulud vähenevad, see oli ka eesmärk.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

6. Vabariigi Valitsuse algatatud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (737 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine. Osaleb haridus- ja teadusminister Kristina Kallas.

Kristina Kallas andis ülevaate 2026. aasta riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas. Ettekanne on protokollis lisas 6. Haridus- ja Teadusministeeriumi kulude osakaal eelarvest on 6,3% kogu riigieelarve kulude mahust ja investeeringute eelarvest 2,4% kogu riigieelarve investeeringute mahust. See ei ole kogu hariduskulude maht riigieelarvest, sellepärast, et suur osa hariduskulude mahust on KOV toetusfondis, kus on õpetajate palgad. Tulud on 186 miljonit eurot, kulud 1,2 miljardit eurot ja investeeringud 31 miljonit eurot. See on võrrelduna eelmise aastaga kasv ja arvutatud koos ülekantavate vahenditega. Need eelarvekärped, mis 2025. aastal kokku lepidi, on RES-is juba olemas ja eelarve baasist välja võetud. Haridus- ja Teadusministeeriumil on 2026. aastal kärbe kokku 60,9 miljonit. Sellest kärpest on hariduse ja keelevaldkond 42 miljonit. Teadus- ja arendustegevuse kärbe 17,5 miljonit ja veel ka ministeeriumi ning kõikide allasutuste majandamise ja tööjõukulude kärbe. Lisaks otsustati sellel aastal järgmise aasta eelarvest veel 5 miljonit ära kärpida Haridus- ja Teadusministeeriumilt. Ollakse kõige suurema kärpega ministeerium. Ühtlasi vähendati eestikeelsele haridusele ülemineku vahendeid 18 miljonit eurot. Lisaks suunati teadus- ja arendustegevusesse 6 miljonit Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarvesse ja kaitsevaldkonda 25,8 miljonit struktuurivahendite rahast. Peamised suurenemised võrreldes 2025. aastaga on õpetajate tööjõukulude osa. See osa ei ole küll haridusministeeriumi eelarves, vaid on kohalike omavalitsusüksuste toetusfondis, haridusministeeriumi osa on seal riigikoolide õpetajate palga osa. Saadi osa kultuuritöötajate palgafondist. Riigiarhiivis ja Eesti Kirjandusmuuseumis on kultuuritöötajad. Teadusuuringute vajaduste katmiseks lisandus valemipõhise teadus- ja arendustegevuse alusel veidi alla miljoni euro, täiendavate doktoriõppekohtade loomiseks alates järgmisest aastast pool miljonit. Kõrghariduse tegevustoetus suureneb järgmisel aastal 10,6% ehk 28 miljonit eurot.

Kutsehariduse reformiga seotud tegevustoetuste kasv on 5,7 miljonit eurot, aga see on sisemiste kärpide ümbertõstmise ning ei ole lisaraha. Doktorantide ja nooremteadurite palgafondi suurenemine on 8,6 miljonit eurot. Lisaks periodiseeriti eelarvevahendeid ehk siis jääke, eelkõige eestikeelsele õppele ülemineku raha periodiseerimine õigesse kohta ja õigetes aastatesse. Seoses Rahvusraamatukogu ehituse venimisega on ümber tõstetud ja

periodiseeritud Rahvusarhiivi kolimisega seotud kulusid. Mustakivi Gümnaasiumi projekteerimise lükkasime edasi. Koos kohalike omavalitsuste üldhariduse ja huvitegevuse toetusega ehk sellega, mis on õpetajate ja huvihariduse palgad ning lasteaiaõpetajate toetus, on hariduskulude maht riigieelarvest kokku 9%. Kohalikele omavalitsustele suunatakse 512 miljonit õpetajate palgatoetuseks ning huvihariduse ja huvitegevuse toetuseks 9,3 miljonit. Õpetajate palgatõus järgmisel aastal jaguneb järgnevalt. Alampalk ehk kohustuslik õpetajatele väljamakstav palk tõuseb 1820 euro pealt 1970 euro peale, ehk 8% on alampalga tõus. 2% tõuseb diferentseerimisfond ehk see üldine palgatoetusfond, mis on mõeldud õpetajate palgade diferentseerimiseks.

Kui nüüd Riigikogu võtab vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, siis muutub ka järgmisel aastal ka alammäära maksmise reglement. Ehk, kui täna peab alammäära maksma igale inimesele, kes teeb õpetajatööd, siis uue muutusega peaks alammäära maksma nendele, kes on kvalifikatsioonile vastav õpetaja koolis, mitte igale inimesele, kes õpetajatööd teeb. See annab paindlikkuse koolipidajatele palka palju rohkem diferentseerida, riik tegelikult suurendab koolipidaja otsustuspädevust.

Ainuke kohustus, mis omavalitsusel on, on kvalifikatsiooniga õpetajale alammäär garanteerida. Lisanduvad karjääriastmel veel kaks alammäära, vanemõpetaja alammäär ja meisterõpetaja alammäär ning selleks rakendatakse diferentseerimisfondi kasvu. Esimest korda tööle asuvate õpetajate lähtetoetus on jätkuvalt 16 000 eurot, selleks on eelarves planeeritud 3 miljonit eurot.

Kodulähedaste kuueklassiliste koolide toetamise meetmega me jätkame ja seal on planeeritud 2 miljonit eurot. Ida-Virumaa lasteaiaõpetajate, kooliõpetajate, tugispetsialistide ja koolijuhtide kõrgema palga koefitsiendi maksmiseks on eelarves 19 miljonit eurot. Lisaks on ülikoolides õpetajakoolituse õppekohtade arvu suurendamiseks 8,8 miljonit eurot. Makstakse stipendiumi õpetajakoolituse üliõpilastele 400 eurot kuus, selle kulu on riigieelarves 7,6 miljonit. Keeleõppetoetusi, millega toetatakse neid õppeasutusi, kus on eestikeelsed koolid, aga seal on väga suur hulk muu emakeelega lapsi, on eraldi 8,9 miljonit eurot. Veel 5,5 miljonit eurot, mis on seotud õpetajate koolitustega, tugispetsialistide koolitustega, eesti keele õppega ja muid tegevusi, mida eestikeelsele õppele üleminekul tehakse. Kutsehariduse osa eelarves on 109 miljonit eurot, kutsehariduse tegevustoetus kasvab järgmisel aastal.

Täiendavalt suunati 5,7 miljonit eurot kutsereformi tegemiseks, sellepärast, et järgmisel aastal sügisel asub kutsehariduses õppima umbes 5% rohkem põhikoolilõpetajaid, kes täna ei suundu kuhugi õppima, aga uuest aastast kehtestatakse neile õppimiskohustus. Kõrghariduses tegevustoetus ülikoolidele kasvab 10,6%. Ülikoolidega asutakse halduslepingute läbirääkimistesse. Halduslepingu läbirääkimistes ei ole mingit jõuõlga. Kui öelda ülikoolidele näiteks, et te peate vähendama haldus- ja juuraõpingute vastuvõttu ja suurendama inseneeria vastuvõttu, siis nad viitavad, et see on ülikoolide autonoomia, nemad ise otsustavad. Järgmisel aastal suurendatakse doktoriõppe kohtade arvu nii, nagu koalitsioonilepingus oli kokku lepitud, ehk tänase 300 koha tellimusele lisab riik 50 kohta juurde. Kõik need 50 kohta on seotud tehisintellekti arendustega erinevates teadusvaldkondades. Halduslepingutes räägitakse ülikoolidega läbi, kelle vahel ja kuidas doktoriõppekohad jagunevad. Õpilaste sotsiaaltoetusteks ehk vajaduspõhisteks toetusteks on kavandatud 15,2 miljonit.

Vajaduspõhiseid toetusi tõsteti kaks aastat tagasi kahekordseks ja nende summa on ka eelarves suurenenud. Need on arvestuslikud kulud ja vajaduspõhist toetust saab ligikaudu 7000 üliõpilast. Teadus- ja arendustegevuse eelarve on 440 miljonit eurot, millest Haridus- ja Teadusministeeriumi osa on 258 miljonit, ülejäänud on Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium ning teised ministeeriumid.

Aivar Sõerd küsis, mida täpsemalt kärbitakse 42 miljoni euro ulatuses.

Kristina Kallas vastas, et hariduse ja noorte keelevaldkonna kärbe on 42,8 miljonit eurot ja see jaguneb väga paljude tegevuste vahel. Seal on näiteks KOV- dele eraldatava huvihariduse summa kärbe 1 miljon eurot, eestikeelsele õppele ülemineku jääkide kärbe ja kõrghariduse tegevustoetuse kärbe. Ülikoolidele oli planeeritud 15%-line tõus nii eelmisel aastal kui ka sel aastal. Eelmisel aastal kärbiti ning nad said 10% 15%-i asemel ja see aasta saavad ka 10% 15% asemel.

Aivar Sõerd küsis doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arvu mõõdiku kohta, mis on languses. Kui me panustame, doktoriope oli ka selle aasta eelarves teema, siis peaks nagu majandusse neid doktorikraadiga insenere juurde tulema. Kuhu nad kaovad siis? Miks see trend selline on? Lisaks küsis ta, milline on koolikiusamiste arvu seos eelarvega.

Kristina Kallas vastas, et eelarvega on seos, kuna rahastatakse koolikiusamise vastast tegevust noorte programmi ja hariduse programmi alt. Selle järgi on mõõdikud, kas tegelikult eesmärk saavutatakse. Oleme Euroopas teadlaste arvu kohta per capita kõige tagumises reas. Teadlasi on vähe ja viimastel aastatel on arvu osas ka langus olnud. Selle tõttu oleme otsustanud suurendada teaduse valdkonnas ettevalmistuste arvu. Need 50 täiendavat kohta lähevad praegu inseneeria, tehnoloogia ja AI-ga seotud valdkondadesse.

Riina Sikkut küsis, kas ülikooli autonoomia vähendamine, st. et teatud osa baasist lepitakse kokku HTM-iga, kas see muudatus ei läinud seadusesse?

Kristina Kallas vastas, et ülikoolid ei olnud nõus, nad soovivad kogu summa kätte saada ja ise otsustada, kuidas seda kasutada. Seaduses ei regulatsiooni, mis ütleb, kuidas sa pead seda läbi rääkima. Eesmärk on tegelikult see, et mingit mõju peab ka riik omama ülikoolide õppeprotsesside otsustamise üle. Täna on see praktiliselt null. Näiteks Tartu Ülikool teatas, et nemad enam viipekeele tõlke ei koolita, kui lisaraha ei saa. Sama probleem tekkis Eesti Maaülikoolis veterinaariaõppega, koolitatakse hoopis haldusjuhte ja ärijuhte. Me oleme otsustanud, et räägime selle 5% summa osas strateegilisi prioriteete läbi.

Mart Vörklaev viitas, et huvitavaid asju nimetatakse kärpeks. 2023. aastal pidi katastroof saabuma eestikeelse haridusega, kui rahandusminister ja peaminister ei anna haridusministrile 26 miljonit, et eestikeelset haridust edendada. Kui kevadel nägime, et 40 miljonit on kasutamata raha eestikeelses hariduses, siis pidi ka see kõik ära kuluma, aga lõpuks nüüd sai ikkagi 18 miljonit niinimetatud kärbet teha. Neid asju ei nimetata kärpeks. See raha on olnud see, mille kasutamist pole kunagi vaja olnud ja mis on väga halvasti planeeritud. Eks ole näha, mis nende jääkidega jälle kevadeks juhtub. Ta küsis, millise programmi all ja milliste parameetritega mõõdame eestikeelsele haridusele ülemineku tulemusi. Teine küsimus puudutas haridusvõrgu korrastamist, kuidas alg- ja põhikooli kättesaadavust mõõdame. Kas see on kättesaadav? Raha eraldatakse, aga kas see pannakse õigesse kohta? Gümnaasiumite puhul on meil huvitav mõõdik, et 2026. aastaks on eesmärk sulgeda kaks gümnaasiumi, st nende arv väheneb 154-lt 152 peale. Minu teada oli haridusministeeriumil plaan, et me gümnaasiumivõrguga liigume sinna ~ 100 gümnaasiumi juurde? Kas ja kuidas me mõõdame õpetajate töökoormuse ja kvalifikatsiooni parameetreid?

Kristina Kallas vastas, et õpetajate töökoormust ei mõõdetata, kuna õpetajate töökoormust riik ka mitte kuidagi ei reguleeri. See on koolipidaja otsus ja pädevus õpetajatega töölepinguid sõlmida ning makstakse haridustoetust koolipidajale õpilase pearaha pealt. Ainuke asi, mida seal reguleeritakse, on õpetajate palga alammäär ja õpetajate töötundide arv nädalas. Gümnaasiumivõrgu korrastamise osas on ettevalmistatud VTK, kuidas kavandada 2027. aastast tegelikult gümnaasiumivõrgu kokkutõmbamist. Regulaatiivne meetod on see, et alates 2027. aastast enam ei rahastata neid gümnaasiume, kus on alla 50-ne õpilase. Riik suudab garanteerida õppekohti kõigile nendele lastele, kes õpivad nendes gümnaasiumides, sest lähedal on olemas riigikool, kes on võimeline neid kohti pakkuma.

Eestikeelsele õppele ülemineku peamine mõõdik, mille järgi edukust vaadatakse, on eesti keele oskus. Reformi mõju saab hakata mõõtma siis, kui need, kes eelmisel aastal olid neljandas klassis ja 2030. aastal lõpetavad üheksanda ning kui nad teevad riigieksami. Reform on olnud edukas selles mõttes, et klassi ees ei ole, välja arvatud väga üksikud juhtumid, õpetajad, kes ei oska eesti keelt.

Mart Vörklaev viitas, et kuna eestikeelne haridus on nii sisus kui rahas meie jaoks väga oluline, siis peaks selle ikkagi eelarve pilti tooma, need mõõdikud välja mõtlema. Eesti keele

oskust võime ju ka varem mõõta ja sihtnumbri vähemalt panna, kus me tahame olla 2030. aastal. Teine küsimus on põhikooli ja algkooli kättesaadavus. Peaks olema ambitsioon, kuhu me tahame välja jõuda. Ettepanek on mõelda ka selle peale.

Kristina Kallas vastas, et gümnaasiumite vähenemist on raske riigieelarvesse panna, kui need gümnaasiumid ei ole riigi omad. Kõigepealt tuleb seadusandlikult paika saada, kuidas rahastatakse alla 50- ne õpilasega gümnaasiume.

Diana Ingeraineni sõnul on meil tegevus võrdsed võimalused hariduses. Seal all on nii B1 kui ka B2 taseme saavutanute osakaal ja ka gümnaasiumis statsionaarses õppes vähemalt B2 taseme saavutanute osakaalud. Lisaks sellele rahvusvaheline õpetajate koolijuhtide uuring, mis mõeldab õpetajate subjektiivset rahulolu, kus nad hindavad seda, kuidas neil koolikeskkonnas töötada on.

Kristina Kallas selgitas, et põhikooli ja algkoolivõrgu osas on omavalitsused kuueklassiliste koolide toetusmeetmega seda koolivõrku vastavalt kujundanud. Viimase kahe aasta jooksul on neid koole, mis on ümber korraldatud, olnud ikkagi kümnetes. Omavalitsused on oma koolivõrku väga tugevasti kohandanud. Seal ei ole enam nii suuri probleeme. Aga peamine probleem meil koolivõrgus on ikkagi see gümnaasiumivõrk. See on meil liiga suur, see on üledimensioneeritud võrreldes sellega, mis meil õpilaste arv on. Suurem koolivõrgu mure tekib kolme-nelja aasta pärast, kui üliväikese arvuga sünniaastate lapsed esimestesse klassidesse minema hakkavad. Siis tekib küll see olukord, et meil on Eestis väga palju koole, kus esimene klass ei täitu.

Riina Sikkut küsis, et kui õpetajate palk tõuseb, siis seni on olnud ka lasteaiaõpetaja töötasu toetus. Kirjas on, et see endiselt 16 miljonit eurot. Kas nüüd selle viimase 8%-lise tõusu katteks lasteaiaõpetajate toetust ei tõsteta? Aga see eeldus on, et kohalikud omavalitsused ikkagi hoiavad neid seotuna. Ta juhtis tähelepanu, et vastavalt seadusemuudatusele ei pea kvalifikatsioonita õpetajale tulevikus maksma õpetaja alampalka. Kas HTM-i hinnang on, et koolid hakkavadki neile inimestele madalamat palka maksma?

Kristina Kallas vastas, et eeldab, et ei hakata madalamat palka maksma. Kvalifikatsioonita õpetajaid on laias laastus kahte tüüpi. Ühed on need, kes ülikoolis alles õpivad õpetajaks ja juba koolis töötavad. Lisaks need, kes olid muutsid karjääri, tulid kooli tööle, neil on magistrikraad olemas, aga neil ei ole õpetajakutset, nad peavad selle omandama. Teine kategooria kvalifikatsioonile mittevastavaid õpetajaid on põhihariduse ja keskkaridusega õpetajaid, kellele me täna maksame ka miinimumpalka. Seal saaks koolijuht diferentseerida, makstes neile väiksemat palka ja kasutades seda palgaraha kellegi teise kõrgema palga maksmiseks.

Riina Sikkut küsis Tõnismäe riigigümnaasiumi investearingu kohta, miks ehitab riik gümnaasiumihoone Tallinna kesklinna?

Kristina Kallas vastas, see suund võeti selleks, et eestikeelsele õppele üleminek Tallinnas reaalselt toimuks. Ehitatakse riigigümnaasiumid ja selle arvel peaks Tallinna linn hakkama oma gümnaasiume kinni panema. Tõnismäe riigigümnaasium täna juba tegutseb, aga ajutistel pindadel ja mitmes erinevas hoones. Uus hoone on juba projekteerimisjärgus, asukohaga Endla tänaval. Teine suurem projekt on Mustakivi Gümnaasium.

Annely Akkermann viitas, et kuidagi ei ole veenev, et selleks, et riik suudaks kehtestada eestikeelse õppe, tuleb ehitada maja. Pigem peaks võimaldama kohalikele omavalitsustele seda raha taotleda koolireformi korraldamiseks, mis on teistes kohalikes omavalitsustes üle Eesti väga suur mure, aga Tallinnas ei ole.

Kristina Kallas vastas, et Tallinnas on koolikohti väga palju puudu, nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Õpiränne on Eestis nii suur, et pooled põhikooli õpilased Tallinnas ei käi oma kodulähedases koolis, sama on gümnaasiumiga.

Annely Akkermann kommenteeris, et tuleb vaadata üleriigilist koolivõrku, et ei jäetaks väikeste kohtade koolid finantseerimata põhjusel, et ehitada Tallinna kesklinna veel üks kool. Ta esitas küsimuse nullbaasilise eelarve kohta, mida ministeerium läbi viinud teinud. Millist infot te sealt teada saite?

Kristina Kallas vastas, et kuna juba aasta varem põhjalikult asjaga tegeleti, siis koostöös Rahandusministeeriumiga sellel aastal väga palju midagi revolutsioonilist välja ei tulnud. Üks asi, mis vajab analüüsimist, on täiskasvanute kooolitus. Tema hinnangul on väga selgelt

möödistatud, miks koolitatakse just selles valdkonnas ja mis need tulemusmöödikud on.

Nullbaasilise eelarve ülesanne, mis pandi, on täiskasvanukoolituse raha ja ülesannete ülevaatamine, kuna see dubleerib väga palju MKM-i tööturu osa ja väga palju Töötukassat.

Aivar Sõerd viitas, et nullbaasiline eelarve puudutab ju kõiki valdkondi. Täiskasvanuharidus on üks väike mingi protsendikene ainult tervest eelarvest.

Kristina Kallas vastas, et kogu valdkond käidi läbi, midagi ei leitud. Eestikeelsele õppele ülemineku osas oli jääkide ülevaatamine. Osa neist periodiseeritakse. Protsessi käigus selgus, et 18 miljonit eurot me üle ei kannu. Vahepeal planeeritud kärpega võeti meil 10% eelarvest baasist raha ära. Sisuliselt tehti nullbaasilise eelarve ülesanne selle kärpeülesandega juba ära. Ja nüüd, kui tuli nullbaasilise eelarve ülesanne, siis käidi veel üks kord kõik üle ja rohkem sealt midagi ei leitud.

Aivar Sõerd nentis, et nullbaasiline eelarve oli kavandatud uue ja täiendava tööriistana.

Kaardistati ära kõik tegevused ja siis see võeti lähtepunktiks. Aga kui sealt midagi ei leitudki, siis kunagi kirjutati ju sajad miljonid eelarvesse nullrevisjoni jaoks ja nüüd tulemus on, et tulemust nagu ei ole. Ta viitas, et on kogu aeg pidanud nulleelarverevisjoni tühjaks jutuks.

Kristina Kallas selgitas, 18 miljonit eurot on siia kirjutatud, siin on eraldi ülevaade eelarve revisjoni tulemustest. Aga see on seesama eestikeelsele õppele ülemineku jääkide mitteülekandmine, vaid äravõtmine

Annely Akkermann viitas, et poliitiliselt veidi nagu kuritarvitati seda mõistet, kui oli näha, et vaja on veel 200 miljonit kokku hoida, siis kirjutati, et teeme nulleelarve ja leiame 200 miljonit eurot sellest.

Mart Võrklaev selgitas, et RAM, MKM ja SOM töid tänu nulleelarvele mingitel aastatel kokku ligi 100 miljonit eurot. Selle aasta tulemused on kesisemad, aga protsess on õige ja esimese aasta tulemused olid korralikud. Sõltub ka sellest, kui tõsiselt ministeerium endale seda ülesannet täita on võtnud.

Kadri Tali selgitas, et esimese aasta nulleelarve projektiga me leidsime ikkagi sadu miljoneid. Kui räägitakse Töötukassa reformimisest või võimalusest Tervisekassa positsiooni parandamiseks, lisaks kõik need toetused, mida muudeti, üksi elava pensionäri toetus ja muud, siis eelmisel aastal oli see saak ikkagi suur. Aga sellel aastal mängis rolli tõesti see, et 10% on juba kärpe all. Väga raske on leida täiendavaid kohti, aga kohati on see võimalik. Pigem on praegu laual kohti, millega tuleb täiendavalt tööd teha, et otsida tõhustamise võimalust. Nähakse mingeid selliseid dubleerivaid funktsioone või tekib küsimusi mõnede riigi funktsioonide täitmisel, kas seda saaks teha tõhusamalt. See vajab täiendavat analüüsimist, näiteks täiskasvanute mitteformaalne haridus. Valitsus otsustas alata sellel teemal ka tõhustamiskava, et järgmise aasta eelarveprotsessis augustis presenteerida tulemusi, mida selle valdkonna korrastamisel võiks teha ja missugust täiendavat kokkuhoidu sealt võiks saada. Nii et selle teemaga on ikkagi oluline tegeleda.

Viola Mäemurd täiendas, et üks asi on see, et sellel aastal ei olnud erandina riigieelarves ette nähtud eesmärki, kui palju revisjoni kokku hoida, kuid 27 miljonit on eelarvesse pandud, mis järgmise vooruga nelja ministeeriumi pealt peaks täiendavalt juba sellele protsendikärpele juurde tulema. Kui tehakse järgmise aasta eelarvet, siis on näha, kas see möödikuna saab täidetud või mitte. Kolme aastaga saadakse ring peale kõikidele ministeeriumidele, välja jääb ainsana Kaitseministeerium, sest temal on vastassuunaline eesmärk. Temal on eesmärk suurendada eelarve kasutamist selle kaudu, et kaitsevõime tõuseks. Rahandusministeerium paneb lähapäevil üles raporti, kus on kõikidest ettepanekutest ja sellest protsessist räägitud põhjalikumalt. Riigieelarve seletuskirjas on praegu sel teemal kaks lehekülge.

Annely Akkermann viitas, et ka Kaitseministeeriumi koha pealt ei võtaks seda positsiooni, et nulleelarve protsessi sinna tegema ei peaks minema.

Viola Mäemurd vastas, et kolme aastaga saab nii-öelda ring tehtud, aga see ei tähenda, et ülejäänud aastates jääks Kaitseministeerium välja. Tuleb võtta pigem need neli ministeeriumi, kellel veel ei ole tehtud, kõik ühel aastal.

Riina Sikkut nentis ka, et ei ole õige, kui nii suure mahuga eelarve jääb vaatlusest välja olukorras, kus võibolla just oleks vaja neid inventeerimise ja hankimise protsesse tõhustada. Igasugused tõhustamiskavad on kaitsevaldkonnal tegelikult relevantsed.

Annely Akkermann sõnul tuleb eeskuju võtta ettevõtlusest, kus plaanitakse, viiakse ellu ja

kontrollitakse.

Aivar Sõerd viitas, et Riigikontroll auditeerib ju ja lisaks on ka ministeeriumides siseaudiitorid ning see nulleelarve udujutt võiks nüüd lõpuks ära lõppeda.

Annely Akkermann sõnas, et see on ikkagi ennast kaua aega õigustanud teooria. Aga kevadistel aruteludel komisjonis, kui jääke vaadati, oli näha, et eestikeelse hariduse jaoks oli 40 miljonit rohkem planeeritud. 2024. aastal ei kulunud 40 miljonit ära, mis eestikeelsele õppele oli planeeritud. See oli ministri käskkirjaga üle kantud. Tema arvates ei vasta see nendele ülekandmise põhimõtetele. Edaspidi teeb ta eelarve baasseaduse arutelul ettepaneku, et ülekandmise peab allkirjastama rahandusminister.

Kristina Kallas väitis, et valitsuse otsusega see periodiseeriti ära, mitte ei kandnud üle. Jäeti kandmata 18 miljonit eurot pluss veel, varemalt öeldi, et seda ei kata üle. Nii et kokku oli üle 20 miljoni sellest me tegelikult üle ei kandnud. Eestikeelsele õppele üleminekul on nii, et igal aastal kulu kasvab, sellepärast, et ühel aastal on esimesed ja neljandad klassid, teisel aastal esimesed, teised ja kolmandad klassid. Aga see oli ka RES-is ju olemas. Ministeeriumil oli 2024-ndal üle planeeritud ja 2025-ndal üle planeeritud. Ja neid rahasid vaja 2026. ja 2027. aastal. Aga sellepärast tõstetigi see RES-is, periodiseeriti sinna üle, õigetesse aastatesse. See oli see, mis tehti, aga ülejäänud ju tegelikult nii-öelda kärbiti.

Kadri Tali täpsustas, et on kaks tööriista. Kõigepealt on ülekandmine ehk kui lõppenud aastal jääb raha üle, siis on ministril võimalus seda oma käskkirjaga üle kanda. Teine tööriist, mida kasutatakse eelarveprotsessis RES-i koostamisel, on see, et ministeeriumid esitavad ettepaneku, et kui nendel on mingisuguseid jääke, mida nad soovivad RES-i perioodis erinevatesse aastatesse, järgmisesse nelja-aastasasse, õigesse aastasse paigutada, siis need otsused tehakse ka seal.

Annely Akkermann viitas, et järgmisteks aastateks on ju RES juba planeeritud.

Kristina Kallas vastas, et ta ei ole planeeritud õiges mahus. Igal aastal oli planeeritud üks summa, 2024. aastal liiga suur ja 2027. aastal selle aasta jaoks liiga väike. Aga tegelikult on eestikeelsele õppele üleminekul 2024. aastal väiksem, 2025. aastal natuke suurem, 2026. aastal oluliselt suurem ja ta kasvab kuni 2030. aastani väga suureks summaks. Aga ta oli valesti planeeritud.

Annely Akkermann viitas, et lõpuks ikkagi on see valesti planeeritud. Valesti planeerimisega ei peaks premeerima ministrit ja tema haldusala. See tähendab ju, et planeeritakse valesti ja järgmisel aastal on ülejääk ning hakatakse kasutama omal äranägemisel.

Kristina Kallas vastas, et eelarvesse anti raha tagasi.

Mart Vörklaev viitas, et need on õiged küsimused komisjoni esimehelt. Ta uuris, kui palju kanti 2024. aastast 2025. aastasse. Kui RES-is periodiseeriti ära ja midagi üle ei kantud, siis ei saa praegu 18 miljonit kärbet teha ülekantavate arvel, sest see raha peaks juba tagasi riigieelarves olema. Mälu järgi eestikeelse hariduse jaoks suunati 2023. aastal konstantne summa eelarvesse järgnevate aastate peale. 2023. aastal väitis HTM, et raha on puudu, 26 miljonit ja väga oluline on see juurde saada. Lisaraha eraldati ja see läks baasi kõikide aastate peale, mitte ei pandud ainult 2024. aastaks. Aga kevadel selgus, et jäi hoopis 40 miljonit kasutamata, st 26 miljonit ei olnudki puudu. Järelikult ei ole mingit kärbet ka toimunud. Kui planeeritakse ja soovitakse endale valesti raha, mida vaja ei ole, siis ei saa järgmine hetk öelda, et see on kärbitud. Planeeriti mõttetu kulu ja siis näidatakse seda suure töövõiduna kärpimisena. Küsimus on, kui palju siis kanti 2025. aastasse üle või siis ei kantudki midagi, kui väidetakse, et kõik periodiseeriti ära. Ja kui ei kantud, kuidas saab teha praegu 18 miljonit eurot kokkuhoidu?

Kristina Kallas vastas, et mitte keegi ei ole seda 18 miljonit eurot näidanud kärpena.

Ta viitas, et slaidil on näidatud, et suur osa on seotud 10%-lise kärpega ja selle 10%-lise kärpe sees ei ole see 18 miljonit eurot. Ta kinnitas üle, et Haridus- ja Teadusministeeriumi 10%-lise riigieelarve kärpe sees ei ole see 18 miljonit. See on täiendavalt veel sellele 10%-le.

Annely Akkermann viitas, et kevadel saadud info kohaselt jäi jääki 102 miljonit eurot koos välisvahenditega. Ja eelmisest aastast on sellesse kantud üle 99 miljonit. Sellest sai järeldada, et see on üle kantud.

Kristina Kallas vastas, et see periodiseeriti ning tõsteti teistele aastatele RES-is.

Tiina Ojasalu vastas, et tõesti kevadel kanti üle, nii nagu summad olid öeldud, 88 miljonit

kulude jääki. Nüüd periodiseeritakse seda eestikeelsele haridusele üleminekut ja tegelikult ka Rahvusraamatukokku kolimise vahendeid. Aga nii, et nüüd võetakse tagasi see ülekantava summa. Kui 88 miljonit kanti üle, siis nüüd minister teeb oma käskkirja ja vähendatakse seda ülekantavat summat 43 miljonit eurot.

Annely Akkermann viitas, et järelikult kanti see summa üle, mis tähendab, et planeeriti valesti ja selle valesti planeeritud summa kanti üle. Selline seis on hetkel.

Tiina Ojasalu vastas, et kanti maikuus üle selliselt, aga Vabariigi Valitsuse otsused tulid nüüd septembrikuu jooksul. Nii nagu Kadri Tali rääkis, on kaks võimalust, jääke üle kanda või periodiseerida. Neid periodiseeriti. Nüüd on saanud otsused ja tehakse ministri käskkirjaga muudatus ja kantakse tagasi riigi tuludesse 43 miljonit.

Annely Akkermann juhtis tähelepanu, et see 43 miljonit eurot oleks tulnud riigi tuludesse kanda, nii nagu plaanisite teha ning me jälgitakse, et seda tehakse.

Maris Lauri viitas, et kuulates diskussiooni on selge, et eelarve baasseaduses tuleb reeglid tugevamad teha. Praegu on kõrvalt vaadetes kaos ja just nimelt see on kõige õigem argument, mis pärast tekib vajadus tõenäoliselt piirata ministrite pädevusi summade ümbertõstmisel, kui ei suudeta ministeeriumi tasemel asju korda teha.

Annely Akkermann tänas ministrit ja külalisi ettekande ning küsimustele vastamise eest.

7. Info ja muud küsimused

7.1. Komisjonile on laekunud ELAK- le arvamuse andmiseks Eesti seisukohad Euroopa Liidu väärtpaberistamise raamistiku muudatuse kohta - COM(2025) 825, COM(2025) 826.

(allkirjastatud digitaalselt)
Annely Akkermann
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Vivian Pöld
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)
Epp-Sandra Satsmann
protokollija